

Wetenschappelijk Onderzoek- en
Documentatiecentrum
Ministerie van Veiligheid en Justitie

Elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf

Een *quicksan* naar Europese ervaringen

Datum	7 juni 2013
Status	Eindrapport

Colofon

Afzendgegevens	Onderzoeksafdeling Criminaliteit, Rechtshandhaving en Sancties (CRS)
	Turfmarkt 147 2511 DP Den Haag Postbus 20301 2500 EH Den Haag www.wodc.nl
Contactpersoon	mw. dr. M.H. Nagtegaal <i>onderzoeker</i>
	T 06-52877084 F 070-3707948
Auteurs	M.H. Nagtegaal

Inhoud

Colofon 3
Managementsamenvatting 7

1 Inleiding en methoden 13

1.1 Inleiding 13
1.2 Beleidskader 14
1.3 Eerdere perioden elektronische detentie in Nederland 16
1.4 Afbakening onderzoek en onderzoeksvragen 18
1.5 Onderzoeksmethode 19
1.6 Leeswijzer 20

2 Kenmerken elektronische detentie in Europa 23

2.1 Europese landen met elektronische detentie 23
2.2 Redenen invoer 25
2.3 Doelgroep 26
2.4 Juridische vormgeving 27
2.5 Uitvoerende instanties 28
2.6 Taken uitvoerende instanties 28
2.7 Conditie 29
2.8 Schendingen condities 30
2.9 Technische controlemiddelen 31
2.10 Kosten 31
2.11 Effectiviteit 32
2.11.1 Algemeen 33
2.11.2 Bereikte doelgroep veroordeelden 33
2.11.3 Leefgebieden 34
2.11.4 Recidive 35
2.11.5 Moment van schending voorwaarden en recidive 36
2.12 Verwachtingen 36
2.13 Haken, ogen en onverwachte neveneffecten 37
2.14 Duur 38

3 Ervaringen met elektronische detentie in Europa 41

3.1 In vogelvlucht 41
3.2 Zweden 42
3.2.1 Algemene kenmerken 42
3.2.2 Overzicht Zweden 42
3.3 Denemarken 46
3.3.1 Algemene informatie 46
3.3.2 Overzicht Denemarken 46
3.4 Noorwegen 48
3.4.1 Algemene informatie 48
3.5 Finland 49
3.5.1 Algemene informatie 49
3.6 Frankrijk 49
3.6.1 Algemene informatie 49
3.6.2 Overzicht Frankrijk 49
3.7 Verenigd Koninkrijk 53
3.7.1 Engeland en Wales 53
3.7.2 Schotland 53
3.7.3 Noord-Ierland 54

3.8	België 54
3.8.1	Algemene informatie 54
3.8.2	Overzicht België 54
3.9	Duitsland 61
3.9.1	Algemene informatie 61
3.9.2	Overzicht Duitsland 61
4	Samenvatting en conclusies 65
Bijlage 1	Leescommissie 73
Bijlage 2	Literatuur 75

Managementsamenvatting

Het WODC heeft onlangs een literatuuronderzoek verricht naar ervaringen met elektronische detentie (ED) in Europa. Elektronische detentie is de verplichting thuis een vrijheidsbenemende straf uit te zitten met inzet van elektronische controlemiddelen. Alleen ED 'aan de voorkant' werd onderzocht, elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf wanneer er nog geen andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf zijn geweest. Het rapport heeft hiermee vooral betrekking op de eerstgenoemde groep van elektronisch gedetineerden zoals nu voorzien in het concept wetsvoorstel Elektronische Detentie (ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013, Voorstel van wet, dd. 22-03-2013). In het onderzoek werd in vogelvlucht naar de ervaringen met elektronische detentie in de gehele Europese Unie gekeken en daarnaast werden 10 landen uitgebreid onderzocht. Dit waren België, Denemarken, Duitsland, Engeland en Wales, Finland, Frankrijk, Noord-Ierland, Noorwegen, Schotland en Zweden.

Resultaten

Europese ervaringen

Ten minste 12 Europese landen en één deelstaat van Duitsland hebben ervaringen met elektronische detentie aan de voorkant. Dit zijn: België, Cyprus, Denemarken, Duitsland: Baden-Württemberg, Estland, Finland, Frankrijk, Polen, Portugal, Spanje, Tsjechië, Noord-Ierland (alleen voor levenslang gestraften) en Zweden.

De langste ervaring met ED is in Zweden (bijna 20 jaar), gevolgd door Frankrijk (16 jaar). Qua aantallen deelnemers per jaar zijn deze twee landen ook de landen met de meeste ervaring: in Frankrijk zijn ruim 3.600 personen met ED (november 2009) en in Zweden ruim 3.000 personen (2008). De systemen in beide landen vertonen veel verschillen: een sober regime in Frankrijk, met weinig meer dan de enkelband en controle hierop en een uitgebreid systeem van controle én begeleiding in Zweden.

In op één na alle EU-landen waar ED is geïmplementeerd én waarvoor deze informatie beschikbaar is, is de ED een executiemodaliteit van gevangenisstraf (voor niet alle landen met ED is bekend geworden onder welke juridische modaliteit ED geldt). De uitzondering is Finland, waar werd voorzien ED als alternatieve straf in te voeren. In de meeste onderzochte landen moet betrokkene zelf een verzoek indienen om zijn straf onder ED uit te zitten.

Conditie

Voor het bepalen van de potentiële doelgroep van veroordeelden voor elektronische detentie 'aan de voorkant' worden in alle onderzochte landen drie factoren in overweging genomen. Dit zijn a) een limiet aan het aantal maanden maximale gevangenisstraf dat is opgelegd, b) de vaststelling van een brede groep van veroordeelden die potentieel in aanmerking komen voor ED, en c) exclusiecriteria wat betreft delict gedrag en/of delict geschiedenis. Vanwege de limiet op het aantal maanden maximale gevangenisstraf is het in de meeste landen vrijwel onmogelijk om ernstige delicten te hebben gepleegd, zoals moord, en de straf hiervoor volledig onder elektronische detentie uit te zitten.

De meeste landen stellen daarnaast zes condities aan het definitief toekennen van elektronische detentie aan de veroordeelde. Dit zijn: a) het hebben van geschikte woonruimte, b) een verbod op alcohol- en drugsgebruik, c) een goedgekeurde dagbesteding (meestal werk), d) de toestemming van de ED-er zelf, e) de toestemming van de (volwassen) huisgeno(o)t(en), en f) een gepersonaliseerd urenschema waar de ED-er zich aan moet houden.

Kenmerken bereikte doelgroep

Wat betreft hun *strafrechtelijk verleden* in Nederland zijn ED-ers minder vaak *first offenders* (eerste keer dat ze een delict plegen) en ook minder vaak veelplegers (meer dan 20 eerdere delicten) dan de ex-gedeteneerden. Verder hebben ED-ers in

het verleden vaker een verkeersdelict gepleegd en vaker een 'overig delict': overtredingen van wapen- en munitiewet en economische delicten. Het *indexdelict of de uitgangszaak*, het delict waar de elektronische detentie voor is opgelegd, is in Nederland minder ernstig voor ED-ers dan voor ex-gedetineerden (voor iets meer dan de helft van de ED-ers geldt dat de strafdreiging minder dan 4 jaar is). In Zweden zijn de meeste ED-ers veroordeeld voor rijden onder invloed van alcohol en in Frankrijk geldt dat ED-ers vaker dan gedetineerden zijn veroordeeld voor rijden onder invloed. De meeste Franse ED-ers zijn veroordeeld voor diefstal, gevolgd door verkeersdelicten, drugsdelicten, mishandelingen en seksuele agressie. Qua *achtergrondgegevens* hebben ED-ers in Zweden vaker een gunstige sociale achtergrond in vergelijking met personen in detentie. In Nederland en Frankrijk bleken ED-ers in vergelijking met gedetineerden significant vaker vrouw, vaker in bezit van de eigen nationaliteit (respectievelijk de Nederlandse en de Franse) en vaker gemiddeld wat ouder. In Frankrijk gold verder dat ED-ers vaker samen met een partner waren, vaker kinderen hadden, vaker hoger opgeleid waren en vaker in bezit van werk.

Effectiviteit

Voor verschillende uitkomstmaten werd geen of nauwelijks onderzoek gevonden. In Zweden konden ED-ers veelal hun *werk* behouden en werkten ED-ers gemiddeld 30 uur per week. In België was de ED zodanig flexibel dat de mogelijkheid bestaat om te kunnen werken, maar dat het vinden van werk voor degenen die dit niet al hadden moeilijk is. Wat betreft de *relatie met partner* wordt in België als grootste voordeel genoemd dat elektronisch gedetineerden meer thuis kunnen zijn bij partner en kinderen. Tegelijkertijd wordt dit ook als nadeel gezien, want het levert ook meer discussies op om zoveel thuis te zijn. Huisgenoten (meestal de partners) zijn in België in belangrijke mate van invloed zijn op het succes van de ED, omdat zij veel van de huishoudelijke taken op zich moeten nemen. In België wordt wat betreft *inkomen* alleen gerapporteerd dat de bron van inkomsten het werk en een bijlage vanuit Justitie is (een soort uitkering) en dat er ook uitgaven zijn, bijvoorbeeld in de zin van telefoonrekeningen.

Alleen voor Zweden en België is enige informatie gevonden voor wat betreft *de ervaringen van de ED-ers zelf*. De resultaten in Zweden toonden aan dat ED als minstens zo intrusief wordt ervaren als gevangenisstraf wat betreft inbreuk makend op de vrijheid van bewegen. Verder werd de begeleiding door de reclassering als positief ervaren. Het bleek voor de elektronisch gedetineerden niet moeilijk te zijn zich te houden aan het verbod op alcohol- en drugsgebruik, werken, onaangekondigde bezoeken thuis en het dragen van het elektronische controlemiddel. Wel ervoeren de deelnemers moeite met het onderhouden van normaal contact met vrienden en het participeren in vrijetijdsbesteding. Het algemene oordeel in dit onderzoek luidde dat de deelnemers het een mildere sanctie dan gevangenisstraf vonden. In België werden als voordelen onder meer genoemd de flexibiliteit van het urenschema, net als de mogelijkheid om de ED op het individu af te stemmen (de waardering over de ED steeg naarmate men meer mogelijkheden had voor individuele afstemming). Als nadelen werden onder meer genoemd de psychologische stress door angst, verleiding, druk op het sociale leven en stigmatisering.

Over *het aantal schendingen van condities* tijdens de uitvoering van elektronische detentie is niet veel informatie gevonden, behalve voor Zweden. In een onderzoek naar de pilot van de eerste introductie van ED in Zweden werd gevonden dat 6% van de 600 elektronisch gedetineerden het ED-programma moest verlaten vanwege schending van de voorwaarden (meestal vanwege alcoholgebruik). Zij werden vervolgens in de gevangenis geplaatst.

Ook zijn er niet veel onderzoeken gevonden waarin een uitspraak wordt gedaan over recidive na elektronische detentie. De twee onderzoeken die wel zijn gevonden,

laten zien dat er geen verschil is in recidive tussen elektronisch gedetineerden en veroordeelden die een gevangenisstraf hebben gehad. Het *potentiële* recidiverisico van elektronisch gedetineerden in Nederland, de –statistisch gezien– basisvoorspelling van recidive bij aanvang van de elektronische detentie, is iets lager voor ED-ers in vergelijking met reguliere gedetineerden (60% voor ED-ers en 62% voor ex-gedetineerden; verschil is significant). In Denemarken werd een recidivepercentage van ED-ers gevonden van 20%, zonder dat daarbij een vergelijking werd gemaakt met een controlegroep.

1 Inleiding en methoden

1.1 Inleiding

Het onderhavige rapport is de verslaglegging van een kort literatuuronderzoek (*quickscan*) naar de ervaringen met Elektronische Detentie (ED) in Europa. Dit literatuuronderzoek is door het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) verricht op verzoek van het ministerie van Veiligheid en Justitie.

Elektronische detentie is de verplichting elders (meestal thuis) een vrijheidsbenemende straf uit te zitten, waarbij elektronische controlemiddelen worden ingezet om de tenuitvoerlegging van deze straf te controleren. Elektronische detentie is een alternatief voor reguliere, onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Er wordt in deze ook wel gesproken over een 'extramurale detentievorm' (Flight, Nauta, & Terpstra, 2011). In de Engelstalige literatuur wordt elektronische detentie meestal aangeduid als *home detention* (thuis detentie). Ook de term *front door scheme* ('aan de voorkant'), wordt in de Engelstalige literatuur gebruikt om elektronische detentie aan te geven. Hiermee wordt aangegeven dat deze vorm van elektronisch toezicht (er zijn ook andere vormen van elektronisch toezicht, zie hieronder) wordt ingezet aan het begin van de straf, er zijn (nog) geen andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf geweest. Het juridisch kader voor ED is meestal als executiemodaliteit (uitvoering van een vonnis) van gevangenisstraf. Elektronische detentie vindt veelal plaats met behulp van een elektronische enkelband als controlemiddel, met een techniek genaamd *Radio Frequency Identification Device* (RFID), welke is gebaseerd op radiogolven.

Elektronische detentie is niet hetzelfde als *Elektronisch Toezicht (ET)*. Onder elektronisch toezicht (ET) wordt in het onderhavige onderzoek de definitie van De Kogel en Nagtegaal (2008)¹ enigszins aangepast overgenomen: elektronisch toezicht is het controleren van (aspecten van) het gedrag van betrokkene, al dan niet in combinatie met begeleiding, behandeling en/of zorg, met als doel het opnieuw plegen van een delict te voorkomen, *waarbij elektronische middelen worden ingezet om dit toezicht te controleren* (cursief is toevoeging huidige onderzoek). Een andere term hiervoor is *Elektronische Controle (EC)*: om het elektronisch gecontroleerde deel van het toezicht aan te duiden (SVG, 2012a). Reclassering Nederland² kent mogelijkheden voor elektronische controle (Reclassering Nederland, 2011) en ook de Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG)³ voert sinds juni 2012 elektronische controle uit bij het houden van toezicht op sommige van hun cliënten (SVG, 2012a). Volgens de SVG heeft elektronische controle drie doelen: vrijheidsbeperking, ondersteuning van de toezichtdoelen en risicobeheersing (SVG, 2013b). Elektronisch toezicht en elektronische controle zijn veelal onderdeel van de *back door scheme* ('aan de achterkant'): aan het eind van de gevangenisstraf, wanneer betrokkene (al dan niet geleidelijk) terugkeert naar de maatschappij. Het juridisch kader in deze is meestal voorwaardelijke

¹ Toezicht kan worden gedefinieerd als: het controleren van (aspecten van) het gedrag van betrokkene, al dan niet in combinatie met begeleiding, behandeling en/of zorg, met als doel het opnieuw plegen van een delict te voorkomen (De Kogel & Nagtegaal, 2008, p. 16).

² Reclassering Nederland (RN) is een organisatie gericht op het re-integreren van ex-gedetineerden. RN is regionaal georganiseerd en opereert in 10 regio's (www.reclasseringnederland.nl).

³ De SVG is een netwerkorganisatie van 11 regionale verslavingszorginstellingen met een reclasseringsafdeling en een landelijk bedrijfsbureau (SVG, 2012a).

invrijheidstelling, of onderdeel van detentiefasering (geleidelijke gang van gevangenis naar de maatschappij). Elektronische *volgsystemen* (EVS) ten slotte, zijn elektronische hulpmiddelen die de betrokkene kunnen *volgen* wanneer hij of zij zich verplaatst van A naar B. Dit gebeurt meestal met *Global Positioning Satellitesystem* (GPS). Elektronische volgsystemen, net als elektronische controle, zijn meestal onderdeel van elektronisch toezicht.

1.2 Beleidskader

De Staatssecretaris van het ministerie van Veiligheid en Justitie is bezig met een wetsvoorstel voor Elektronische Detentie (ED). Het is de bedoeling dat met de invoering van elektronische detentie de vraag naar intramurale detentiecapaciteit op een verantwoorde manier aanzienlijk kan worden teruggedrongen (DSP, 2013). In het concept-wetsvoorstel worden twee groepen van veroordeelden onder elektronische detentie onderscheiden:

- 1 ED 'aan de voorkant', dit zijn veroordeelden die nog geen andere tenuitvoerlegging van hun straf hebben ondergaan, zie verder hieronder punt 4.2;
- 2 ED 'aan de achterkant', dit zijn veroordeelden die aan het einde van hun gevangenisstraf een deel van de voorwaardelijke invrijheidstelling onder ED uitzitten, zie verder hieronder punt 4.3.

In het concept-wetsvoorstel (ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013a, artikel 4, lid 1 t/m 4) staat:

- 4.1 De maximale duur van de ED is 18 maanden;
- 4.2 Veroordeelden met een onherroepelijke vrijheidsstraf van korter dan 6 maanden, zitten de gehele straf⁴ uit onder elektronische detentie, tenzij in de uitspraak door de rechter in verband met kenmerken van het gepleegde feit, het geval, de persoonlijkheid van de dader, de veiligheid van de samenleving of de belangen van slachtoffers en nabestaanden ED is uitgesloten;
- 4.3 Veroordeelden met een vrijheidsstraf van meer dan 6 maanden, zitten de helft van deze straf uit in de gevangenis (al dan niet reeds in voorlopige hechtenis) en (maximaal) de helft onder ED⁵;
- 4.4 Er worden nadere regels vastgesteld over:
 - i. voorwaarden voor toepassing ED;
 - ii. het werken tijdens deelname ED;
 - iii. het toezicht, waaronder het elektronisch toezicht, tijdens de deelname aan ED;
 - iv. de beëindiging van ED;
 - v. de rechten en plichten van de deelnemer.

De belangrijkste reden voor de invoering van elektronische detentie is uit bezuinigingsoogpunt. Ook wordt ED ingevoerd ter vervanging van het huidige

⁴ In Nederland geldt de wet voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.), welke bepaalt dat een veroordeelde eerder vrij kan komen. Deze wet geldt echter niet voor veroordelingen tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van korter dan 1 jaar (zie ook box 1). Om die reden is bij deze ED-modaliteit (korter dan 6 maanden) geen voorwaardelijke invrijheidstelling mogelijk en is de ED in dit geval gelijk aan de duur van de opgelegde gevangenisstraf (maximaal 6 maanden).

⁵ In geval van deze tweede ED-modaliteit is het zo dat v.i. voor sommige veroordeelden mogelijk is. Dit geldt alleen voor veroordeelden die naast de onvoorwaardelijke gevangenisstraf niet ook een voorwaardelijke gevangenisstraf hebben opgelegd gekregen en alleen voor langer dan 1 jaar gestraften (voor verdere details, zie box 1).

systeem van algemene detentiefasering⁶ in het gevangeniswezen (dat wordt afgeschaft; Dienst Justitiële Inrichtingen, 2013). Naast het realiseren van bezuinigingen staat de eerstgenoemde toepassing van elektronische detentie (artikel 4 lid 2) als modaliteit voor het uitvoeren van korte vrijheidsstraffen in het teken van het terugdringen van recidive (ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013b).⁷

Arbeid wordt als essentieel gezien voor het gebruik van elektronische detentie (DJI, 2013, ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013c). Wanneer de betrokkene betaalde arbeid heeft, wordt erop gericht dat hij deze kan houden. Wanneer betrokkene (nog) geen arbeid heeft, wordt hij waar mogelijk ingezet voor dienstverlening in de maatschappij, zoals het verrichten van onderhoud aan rijksgebouwen. De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is verantwoordelijk voor de uitvoering van ED (www.rijksoverheid.nl/nieuws/2013/03/22/teeven-scherpt-uitvoering-van-vrijheidsstraffen-aan.html; geraadpleegd 29-03-2013).

Ook in het 'Masterplan DJI 2013-2018' wordt elektronische detentie aangekondigd (DJI, 2013). Dit masterplan is een uiteenzetting van de bezuinigingsplannen van DJI, waarin vijf typen maatregelen worden genoemd om de financiële opgave te kunnen realiseren. Dit zijn 1) goedkopere uitvoeringsmodaliteiten van straffen en maatregelen, 2) reductie van capaciteit, 3) reductie van reservecapaciteit, 4) het doorvoeren van tariefkortingen en kostprijsverlaging bij particuliere instellingen, en 5) overige maatregelen zoals kortingen op verschillende ondersteunende diensten en het hoofdkantoor (DJI, 2013). Onder het eerste type bezuinigingsmaatregelen valt ook het afschaffen van de algemene detentiefasering in het gevangeniswezen en het in plaats hiervan invoeren van ED. Daarbij wordt rekening gehouden met de persoonlijke geschiktheid van betrokkenen (niet nader gespecificeerd) en is gerekend met een uitvalpercentage van 10% van personen die wel voldoen aan de instroomeisen, maar die op basis van de bepaling van persoonlijke geschiktheid toch niet in aanmerking komen voor ED. Verder is beraamd dat invoering van ED een reductie van 2.033 plaatsen bestaande capaciteit in het gevangeniswezen mogelijk maakt, waarvan 1.608 intramuraal en 425 extramuraal (DJI, 2013). Het is de bedoeling dat ED per 1 januari 2014 wordt ingevoerd.

(start box 1) *****

Box 1. Tenuitvoerlegging onvoorwaardelijke gevangenisstraffen in Nederland

In Nederland is het zo geregeld dat een verdachte die is veroordeeld voor een lange gevangenisstraf *voorwaardelijk* in vrijheid kan worden gesteld, op basis van de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.; <http://www.rechtspraak.nl/Recht-In-Nederland/ThemaDossiers/voorwaardelijke-invrijheidstelling/Pages/default.aspx>; geraadpleegd 17-04-2013). Deze wet is op 1 juli 2008 ingegaan en vervangt de Wet *vervroegde* invrijheidstelling, die er kort gezegd op neer kwam dat een veroordeelde na tweederde van zijn straf vrij kwam. Aan nu geldende voorwaardelijke invrijheidstelling is altijd de algemene voorwaarde verbonden dat de veroordeelde

⁶ Dit houdt in dat alle externe vrijheden zoals het penitentiair programma en het re-integratieverlof komen te vervallen. Verloven worden alleen nog op incidentele basis toegekend, zoals voor het bijwonen van een begrafenis (DJI, 2013). In detentiefasering wordt het detentieverloop van een veroordeelde gekenmerkt door het toenemen van verantwoordelijkheden en vrijheden (RSJ, 2012).

⁷ Hiermee wordt bedoeld dat voor bepaalde veroordeelden met elektronische detentie in plaats van insluiting in een gevangenis detentieschade kan worden voorkomen en werk en woning mogelijk behouden kunnen blijven. Deze factoren dragen bij aan het voorkomen van recidive (ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013b).

zich niet voor het einde van zijn proeftijd schuldig mag maken aan het plegen van een nieuw strafbaar feit, voorheen werd deze voorwaarde niet gesteld. Daarnaast kunnen er bijzondere voorwaarden worden gesteld. Voor de bepaling van het moment van v.i. wordt onderscheid gemaakt naar de duur van de opgelegde vrijheidsstraf:

1. Veroordeelden tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van ten minste 1 jaar en maximaal 2 jaar, komen voorwaardelijk vrij na 12 maanden plus eenderde van de rest van zijn straf; bijvoorbeeld: iemand die is veroordeeld tot 18 maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf komt vrij na 14 maanden (12 maanden plus eenderde van 6 maanden);
2. Veroordeelden tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van meer dan twee jaar komen voorwaardelijk vrij na twee derde van de straftijd; bijvoorbeeld: een veroordeelde tot zes jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf komt na 4 jaar vrij.

In geval van elektronische detentie zoals nu voorzien in het concept-wetsvoorstel (alleen voor de subgroep van elektronisch gedetineerden genoemd in artikel 4 lid 3), kan het bijvoorbeeld zo zijn dat iemand met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 3 jaar na 1,5 jaar in aanmerking komt voor ED en na 2 jaar voor voorwaardelijke invrijheidstelling.

Er zijn ook groepen veroordeelden uitgezonderd van voorwaardelijke invrijheidstelling. Dit zijn veroordeelden met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf korter dan 1 jaar, veroordeelden met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf met daarbij een voorwaardelijke gevangenisstraf en veroordeelden tot levenslang.
***** (einde box 1)

1.3 Eerdere perioden elektronische detentie in Nederland

Er zijn in Nederland twee eerdere perioden geweest waarin elektronische detentie is toegepast. Deze ervaringen worden hier kort genoemd, om een kader te schetsen voor de aanstaande invoering van elektronische detentie.⁸

Op 11 juli 1995 startte een tweejarig experiment waarbij voor drie groepen veroordeelden elektronische detentie mogelijk was (zie Spaans, 1996 en Spaans & Verwers, 1997, voor twee evaluaties van dit experiment).⁹ De eerste toepassing was in combinatie met een taakstraf. Deze groep veroordeelden zou vanwege hun gepleegde delict feitelijk een onvoorwaardelijke gevangenisstraf moeten krijgen, maar door het opleggen van een combinatie van een lange taakstraf en elektronische detentie, werd dit voorkomen.¹⁰ De tweede groep was een groep lang

⁸ Vanwege de in- en exclusiecriteria van de doelgroepen en andere kenmerken van en verplichtingen aan de doelgroepen zijn beide eerdere perioden van elektronische detentie niet een op een vergelijkbaar met de elektronische detentie zoals voorzien in het nieuwe concept wetsvoorstel.

⁹ De auteurs van het rapport spreken over elektronisch *toezicht*, in plaats van elektronische detentie, maar volgens de operationalisatie van elektronische detentie in het onderhavige rapport (zie paragraaf 1.6) is dit experiment (voor een deel) ook als elektronische detentie te zien en wordt het om die reden hier kort besproken en wordt eraan gerefereerd als elektronische detentie.

¹⁰ Het ging om veroordeelden die vanwege de ernst van hun delict konden rekenen op een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 6 tot 12 maanden en gezien de hoogte van deze straf niet in aanmerking kwamen voor een taakstraf. Door echter een lange taakstraf te combineren met elektronisch toezicht kon de gewenste straf toch worden bereikt en een verblijf in de cel

gestraften die tenminste de helft van hun gevangenisstraf in een gesloten of half open inrichting hadden uitgezeten. Het restant van hun straf kon onder elektronische detentie worden volbracht. Bij deze groep was het elektronisch toezicht een onderdeel van detentiefasering, het vond dus plaats tijdens het onvoorwaardelijke deel van de gevangenisstraf. De derde groep bestond uit veroordeelden die in een Huis van Bewaring verbleven (in voorlopige hechtenis) en na het onherroepelijk worden van hun vonnis nog een kort strafrestant hadden. Voor alle drie de groepen gold dat de ED één tot zes maanden bedroeg. Kandidaten voor ED werden door Bureau's Sociale Dienstverlening van de penitentiaire inrichtingen, advocaten en het Openbaar Ministerie aangemeld bij de reclassering. De reclassering bracht vervolgens een advies uit over al dan niet ED, waarna de rechter of de Selectie Advies Commissie voor het gevangeniswezen een uitspraak deed over het toekennen van ED of niet. De conclusies van het experiment waren positief: elektronische detentie kan een bruikbaar alternatief vormen voor onvoorwaardelijke gevangenisstraf, vooral voor de detentiefaseringvariant (Spaans & Verwers, 1997). Van een aanzuigende werking (in de zin dat er strenger wordt gestraft vanwege het bestaan van elektronische detentie) leek geen sprake te zijn en volgens de deelnemers heeft de interventie een duidelijk strafkarakter. Ten slotte was de uitval van deelnemers aan ED laag: 10% van de deelnemers volbracht niet de gehele duur van de ED (Spaans & Verwers, 1997).

Een tweede periode waarin elektronische detentie in Nederland werd toegepast startte in 2003 en duurde tot 1 juli 2010 (Staatscourant 28 juni 2010, 10014), met inachtneming van een overgangsregeling. Hierbij ging het om een groep zelfmelders: veroordeelden die een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf opgelegd hadden gekregen en werden opgeroepen om zichzelf te melden om de straf te ondergaan. De opgelegde straf mocht maximaal 90 dagen zijn.¹¹ Er was een aantal in- en exclusiecriteria opgesteld, waaronder de toestemming van de volwassen huisgeno(o)t(en), een vaste woon- of verblijfplaats en een geldige verblijfsvergunning. Uitgesloten van ED waren a) veroordeelden die na de straf zouden worden uitgezet of uitgeleverd, b) tbs-gestelden, c) degenen die een delict hadden gepleegd waarover grote maatschappelijke onrust was ontstaan, d) personen bij wie een ernstig vermoeden van psychosociale of psychiatrische stoornis bestond en e) personen bij wie een ernstig vermoeden van alcohol en/of drugsgebruik bestond (Post, Tielemans, & Woldringh, 2005). De pilotfase van deze periode van ED duurde van 1 november 2003 tot 1 januari 2005 en werd geëvalueerd door Post et al. (2005). De conclusies van Post et al. (2005) waren dat de doelstellingen van ED voor wat betreft het halen van het aantal plaatsen en de laagdrempelige toeleiding van veroordeelden naar ED waren bereikt. Er werden ook risico's gezien aan de wijze waarop de uitvoering van ED was ingericht. Dit waren onder meer dat de complexe organisatie van ED kan leiden tot vertraging, dat de ED valt of staat met controle (welke in de pilot onvoldoende was), en dat sommige criminele activiteiten zoals helen of dealen kunnen worden voortgezet vanuit huis. Ook de Inspectie voor de Sanctietoepassing (2007) verrichtte een evaluatie van elektronische detentie in Nederland en door het WODC werd daarvoor een onderzoek verricht naar de kenmerken van ED-ers en hun potentiële recidiverisico

worden voorkomen. De rechter veroordeelde de betrokkene hierbij tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 6 maanden -om te zetten in een taakstraf- én een voorwaardelijke gevangenisstraf waarbij als voorwaarde gold dat betrokkene onder elektronisch toezicht werd gesteld (Spaans & Verwers, 1997).

¹¹ Wanneer de veroordeelde tijdens de uitvoering van ED een nieuwe onvoorwaardelijke vrijheidsstraf kreeg opgelegd van ten hoogste 30 dagen, kon hij deze aansluitend aan de eerste periode van ED uitzitten. De ED kon op die manier maximaal 120 dagen duren (Post et al., 2005).

(Weijters & Wartna, 2007). De conclusie van de IST was dat elektronische detentie voor wat betreft het maatschappelijk veiligheidsrisico dat wordt gelopen een effectief alternatief is ter vervanging van de korte detentie in de gevangenis, maar de IST concludeerde ook dat 'de nodige kritische kanttekeningen te plaatsen waren' (p. 43) en de inspectie gaf 17 aanbevelingen om de praktijk van de tenuitvoerlegging van ED in Nederland te verbeteren (zie verder paragraaf 2.12).

1.4 Afbakening onderzoek en onderzoeksvragen

Het belangrijkste doel van het onderhavige literatuuronderzoek is het in kaart brengen van internationale ervaringen met elektronische detentie, vooral de Europese ervaringen. In het onderhavige rapport zijn Europese ervaringen met elektronische controlemiddelen onderzocht voor zover het de inzet van deze middelen 'aan de voorkant' betreft, wanneer er nog geen andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf zijn geweest. Onder elektronische detentie wordt in het onderhavige onderzoek verstaan:

De verplichting elders (meestal thuis) een vrijheidsbenemende straf uit te zitten. Deze elektronische detentie wordt ingezet als de tenuitvoerlegging van onvoorwaardelijke gevangenisstraf en wordt met elektronische hulpmiddelen gecontroleerd. Er zijn nog geen andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf geweest.

Andere toepassingen van elektronische controlemiddelen worden (voor zover in het onderhavige literatuuronderzoek gevonden) kort opgesomd per land (zie paragraaf 3), maar zijn verder niet meegenomen.¹² Dit betekent dat de ervaringen met elektronische detentie die in dit rapport worden beschreven, vooral betrekking hebben op en vergelijkbaar zijn met de eerste groep van elektronisch gedetineerden zoals voorzien in het concept wetsvoorstel elektronische detentie (ministerie van Veiligheid en Justitie, 2013a; zie ook paragraaf 1.2).

Het onderzoeksdoel is onderverdeeld in vier vragen met daarin verschillende subvragen.

1. In welke landen is ED ingevoerd?
De meeste interesse bij de aanvrager van het onderzoek is naar EU-landen. De specifiek hierbij genoemde landen zijn: Zweden, Denemarken en Noorwegen, Frankrijk, Duitsland, België, en het Verenigd Koninkrijk. In eerste instantie wordt naar deze landen gekeken.
2. Wat waren de redenen om ED (in die landen) in te voeren en op welke wijze is de ED onderbouwd?
Hierbij wordt gezocht naar verschillende mogelijke doelstellingen van ED, zoals kostenbesparing, het voorkomen van detentieschade¹³, het voorkomen van verval in ernstiger delict gedrag, het voorkomen van recidive, het verminderen van capaciteitstekorten et cetera.
3. Wat zijn de ervaringen met ED (in die landen)?
 - a. Voor welke doelgroepen is ED ingevoerd?

¹² Hierbij gaat het meestal om veroordeelden bij wie er wel andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf zijn geweest (veelal 'aan de achterkant'). Elektronische controlemiddelen 'aan de achterkant' worden meestal ingezet in juridische kaders als voorwaardelijke invrijheidstelling of vervroegde invrijheidstelling.

¹³ Onder detentieschade wordt invloed op zaken als sociaal netwerk, inkomen, baan, woning en dergelijke verstaan. Het gaat er bij het voorkomen van detentieschade om bijkomende schade of leed van de gevangenisstraf te voorkomen (Molleman, 2011).

- i. Hierbij wordt gedacht aan wel/niet preventief gestraften, wel/niet tbs-gestelden (of vergelijkbare populaties), zeden- en/of geweldsdelinquenten, kort versus lang gestraften, jeugdigen et cetera.
 - b. Hoe is ED juridisch vormgegeven? Legt de rechter ED op, of wordt de ED op uitvoeringsniveau (door met DJI-vergelijkbare partijen) vormgegeven?
 - c. Welke (uitvoerende) organisaties zijn betrokken?
 - i. Meldkamer?
 - ii. Met DJI-vergelijkbare instanties?
 - iii. Reclasseringsorganisaties?
 - iv. Private beveiligingsbedrijven?
 - v. Penitentiair Inrichtings Werkers (PIW-ers)?
 - vi. Wat is de verhouding staf-ED-er?
 - d. Wat zijn de taken van de uitvoerende instanties?
 - i. Registreren meldingen?
 - ii. Inschakelen andere partijen bij meldingen?
 - iii. Toezicht houden?
 - iv. Opvolging van incidenten/onttrekkingen?
 - v. Re-integratie componenten?
 - e. Welke condities zijn aan de ED gesteld?
 - i. Hoe vaak moet een ED-er zich melden?
 - ii. Hoeveel uur zit hij/zij binnen?
 - iii. Komt het voor dat een betrokkene in de gevangenis slaapt en overdag elektronisch gedetineerd wordt?
 - iv. Eventuele overige condities
 - f. Worden de condities van ED geschonden? Zo ja, hoe vaak en welke schendingen komen voor?
 - g. Welke technische elektronische controlemiddelen worden ingezet?
 - h. Wat zijn de kosten?
 - i. Wat is bekend over de effecten van ED?
 - i. Op leefgebieden als vinden/behouden woning, partner, identiteitspapieren, inkomen, schuldhulpverlening (indien van toepassing), en (indien geïndiceerd) zorg?
 - ii. Op het voorkomen van recidive na ED?
 - j. Voldeed de ED aan de verwachtingen van de overheid in de betreffende landen? Vooral met betrekking tot de redenen waarom het werd ingevoerd?
 - k. Wat is bekend over haken en ogen en/of (on)bedoelde neveneffecten van de invoering van ED?
4. Wat is de duur van de ED (in die landen)?
 - a. Hoe lang kan een betrokkene maximaal elektronisch worden gedetineerd?
 - b. Op welk moment komen schendingen van voorwaarden en eventueel recidives voor? Na hoeveel maanden ED?

1.5 Onderzoeksmethode

Er is gezien de beperkte tijdspanne gekozen voor een literatuuronderzoek. Literatuur met een publicatiedatum tot en met februari 2013 is hierbij meegenomen. De volgende zoektermen werden gebruikt:

- *electronic monitor*;
- *electronic monitoring*;

- *electronic supervision*;
- *electronic detention*;
- *home detention*;
- *home curfew*;
- *front door scheme*;
- *electronic punishment*;

Ook werden deze zoektermen gecombineerd met de woorden *review*, *meta-analysis*, *costs*, *prison sentence*, *recidivism*, *offender*, *prisoner*, en *offender*.

De volgende database werden doorzocht:

- Campbell Collaboration: <http://www.campbellcollaboration.org>¹⁴
- Cochrane Collaboration: <http://www.cochrane.org/cochrane-reviews>
- Google scholar: www.scholar.google.com
- PsychINFO: <http://psycnet.apa.org>
- Web of Science: <http://isiknowledge.com>

Verder is op de websites van de ministeries van justitie, reclassering en onderzoeksinstituten van de onderzochte landen gezocht (alfabetische volgorde):

- Ministerie van Justitie België: <http://justitie.belgium.be>
- Ministerie van Justitie Denemarken: <http://www.kriminalforsorgen.dk/English-29.aspx>
- Ministerie van Justitie Duitsland (Baden-Württemberg): <http://www.jum.baden-wuerttemberg.de/servlet/PB/menu/1153240/index.html>
- Ministerie van Justitie Frankrijk: <http://www.justice.gouv.fr/organisation-de-la-justice-10031/>
- Ministerie van Justitie Zweden: <http://www.government.se/sb/d/584>
- Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie in België: <http://nicc.fgov.be/home>
- Onderzoeksinstituut in Duitsland, Max Planck Instituut: <http://www.maxplanckgesellschaft.de>
- Onderzoeksinstituut in Nederland, Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum (WODC): www.wodc.nl
- International Corrections and Prison Association (ICPA): <http://icpa.ca>
- Bureau of Justice Statistics, The World Factbook of Criminal Justice Systems: <http://www.bjs.gov/content/pub/html/wfcj.cfm#S>
- Europa: <http://europa.eu>
- Europese Reclasseringsorganisatie (European Association for Probation): www.cepprobation.org
- Europees reclasseringsproject: www.euprobationproject.eu

De literatuurlijsten van relevante artikelen en rapporten zijn doorzocht op zoek naar relevante andere literatuurbronnen. Suggesties zijn gedaan door leden van de leescommissie. De databases van eerdere WODC-onderzoeken naar (onder meer) toezicht zijn doorzocht en hebben enkele relevante artikelen opgeleverd.

1.6 Leeswijzer

Het rapport is op twee manieren leesbaar: met informatie over elektronische detentie gerangschikt naar onderzoeksvraag (paragraaf 2) en met informatie over

¹⁴ Deze database heeft geen relevante publicaties opgeleverd, maar wel een protocol: de uitgebreide omschrijving van de opzet van een onderzoek naar elektronisch monitoren (Taylor & Ariel, 2012). Dit is een systematische review naar de effecten van elektronisch monitoren in termen van recidive. Het onderzoek werd begin 2013 verwacht, maar was nog niet beschikbaar ten tijde van het schrijven van het onderhavige rapport (voorjaar 2013).

elektronische detentie gerangschikt naar land (paragraaf 3). Voor de leesbaarheid zijn de literatuurbronnen alleen in de tabellen in paragraaf 3 opgenomen en niet (telkens) door de teksten van paragraaf 2 heen. In de slotparagraaf worden de resultaten samengevat en worden enkele conclusies getrokken (paragraaf 4). Als restrictie bij het literatuuronderzoek geldt de beperkte beschikbare tijd. Om die reden zijn niet alle onderzoeksvragen (uitputtend) beantwoord. Ook werden er weinig onderzoeken van voldoende methodologische kwaliteit noch reviews en/of meta-analyses over elektronische detentie -zoals in het onderhavige literatuuronderzoek geoperationaliseerd- gevonden. In het onderhavige rapport is dus vooral informatie terug te vinden over de geïmplementeerde ED-systemen in de verschillende Europese landen.

2 Kenmerken elektronische detentie in Europa

De ervaringen met elektronische detentie in de onderzochte landen worden in deze paragraaf samengevat. Hierbij worden de onderzoeksvragen zoals opgesomd in paragraaf 1.4 als leidraad genomen en voor zover mogelijk beantwoord.

2.1 Europese landen met elektronische detentie

Onderzoeksvraag 1: In welke landen is elektronische detentie ingevoerd?

Voor het verkrijgen van een overzicht van elektronische detentie in Europa is (vooral) gebruik gemaakt van de informatie vanuit een Europees project (www.euprobationproject.eu). In dit project zijn alle reclasseringswerkzaamheden, alle alternatieve straffen, alle straffen in de gemeenschap (*community sentences*) en ook alle ervaringen met de inzet van elektronische controlemiddelen van alle Europese landen in kaart gebracht. De betrokken landen kregen een vragenlijst toegestuurd. De vragenlijsten zijn in 2009 rondgestuurd en omvatten veelal informatie geldend tot en met zomer 2010. Het is dus mogelijk dat in de jaren daarna ervaringen met ED zijn opgedaan, die niet in onderstaand overzicht voorkomen. In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de ervaringen tot elektronische detentie in alle EU-landen.¹⁵

Sommige landen zijn in het kader van het onderhavige literatuuronderzoek uitgebreider bekeken (zie ook onderzoeksvraag 1, paragraaf 1.4). Dit zijn de landen: Zweden, Finland, Noorwegen, Denemarken, België, Duitsland, Frankrijk, Engeland en Wales, Noord-Ierland en Schotland. De landen die uitgebreider zijn onderzocht, worden in tabel 1 aangeduid met een *.

Tabel 1. EU-landen met elektronische detentie

EU-landen	Elektronische detentie	Modaliteit	Jaar invoering
België*	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	2002 ¹⁶
Bulgarije	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Cyprus	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	NG
Denemarken*	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	2005
Duitsland*	Ja, in 1 deelstaat (Baden-Württemberg)	Executiemodaliteit gevangenisstraf	1 oktober 2010: pilot ¹⁷
Estland	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	1 januari 2011
Finland*	Ja	Alternatieve straf ¹⁸	1 november 2011

¹⁵ Eventuele andere vormen van de inzet van elektronische controlemiddelen zijn niet opgenomen in de tabel. Deze zijn alleen globaal in kaart gebracht (hier is niet specifiek naar gezocht). In de laatste rij van elke overzichtstabel per land worden deze toepassingen kort opgesomd (zie paragraaf 3).

¹⁶ De eerste pilot met elektronische controlemiddelen was in 1998, maar dit was in het kader van voorwaardelijke invrijheidstelling en niet 'aan de voorkant'. Vanaf 2002 werd ED zoals in het onderhavige literatuuronderzoek geoperationaliseerd ingevoerd.

¹⁷ In 5 van de 17 gevangenisstraffen van de deelstaat Baden-Württemberg is momenteel een pilot ED gaande. In 2015 wordt een evaluatieonderzoek van deze pilot door het Max Planck Instituut verwacht. In dit evaluatieonderzoek worden 150 veroordeelden random toegewezen aan ED of reguliere detentie. Er is in dit onderzoek speciale aandacht voor psychologische en psychosociale aspecten van ED.

Frankrijk*	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	19 december 1997
Griekenland	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Hongarije	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Italië	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Letland ¹⁹	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Litouwen	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Luxemburg	Onduidelijk: sinds juli 2006 is er een experiment met elektronisch monitoren (onduidelijk ET of ED), maar geen wettelijk kader nog	NG	NG
Malta ²⁰	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Noorwegen ^{21*}	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Oostenrijk ²²	Eerste ervaringen met ED als alternatief voor gevangenisstraf (Häusle, 2011)	NG	NG
Polen	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	Niet gerapporteerd; wel: waarschijnlijk termijn van maximale ED naar 1 jaar (geldend in juli 2010)
Portugal	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	NG
Roemenië	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Slovenië	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Slowakije	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Spanje	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	NG
Tsjechië	Ja	NG	Vanaf 1 januari 2010
Verenigd Koninkrijk			
Engeland en Wales*	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Schotland*	Nee	n.v.t.	n.v.t.
Noord-Ierland*	Soms: voor alleen levenslang gestraften Daarnaast: kleine pilot is voorzien voor 2010 (onduidelijk of dit ET of ED is)	Executiemodaliteit gevangenisstraf	NG
Zweden*	Ja	Executiemodaliteit gevangenisstraf	1994

NG = niet gerapporteerd en/of niet gevonden

¹⁸ Dit was het *voornemen* ten tijde van het EU-probation project. Hoe het daadwerkelijk is ingevoerd is niet teruggevonden.

¹⁹ In Letland wordt elektronisch monitoren volgens de respondenten van de vragenlijst 'in overweging genomen', maar het bestaat nog niet.

²⁰ In Malta wordt elektronisch monitoren overwogen.

²¹ Noorwegen maakt geen deel uit van de Europese Unie. Het is echter wel een land dat in het onderhavige onderzoek speciale belangstelling geniet en is om die reden in de tabel opgenomen.

²² Oostenrijk is niet betrokken in het EU-probation project.

Uit het overzicht blijkt dat verschillende EU-landen ervaringen met ED ('aan de voorkant') hebben. Dit zijn: België (sinds 2002), Cyprus (jaar invoering onbekend), Denemarken (sinds 2005), Duitsland: Baden-Württemberg (sinds 2010), Estland (sinds 2011), Finland (sinds 2011), Frankrijk (sinds 1997), Polen (jaar invoering onduidelijk), Portugal (jaar invoering onduidelijk), Spanje (jaar invoering onduidelijk), Tsjechië (sinds 2010), Noord-Ierland alleen voor levenslang gestraften (jaar invoering onduidelijk) en Zweden (sinds 1994). Voor Luxemburg is het onduidelijk of het om elektronisch toezicht of om elektronische detentie gaat. De langste ervaring met ED is in Zweden (bijna 20 jaar), gevolgd door Frankrijk (16 jaar).

Qua aantallen deelnemers per jaar zijn deze twee landen ook de landen met de meeste ervaring: in Frankrijk waren in november 2009 in totaal 3.636 personen met ED. Van alle personen met een vorm van elektronisch toezicht in Frankrijk is de groep ED-ers de grootste groep: 90,9% van alle personen die worden gevolgd met elektronische controlemiddelen staat onder elektronische detentie. In 2008 begonnen in Zweden 3.087 personen met ED (in vergelijking met 786 met ET in dat jaar). In België zijn in maart 2012 1.104 personen met ED, een stuk lager dan in Zweden en Frankrijk. Dit wordt mede bepaald door capaciteitstekorten in België: er staan (maart 2012) 791 personen op de wachtlijst voor ED en 1.935 personen wachten op het onderzoek aan de hand waarvan wordt besloten of zij al dan niet in aanmerking komen voor ED (maatschappelijke enquête, zie verder). Verder zijn in België (oktober 2012) 72 personen onder elektronisch toezicht waarbij stemherkenning wordt ingezet als elektronisch controlemiddel. Denemarken (246 deelnemers in 2011) en Duitsland (150 personen in de pilot) zijn de landen met het laagst aantal deelnemers.

2.2 Redenen invoer

Onderzoeksvraag 2: Wat waren de redenen om ED (in de onderzochte landen) in te voeren en op welke wijze is de ED onderbouwd?

a. Hierbij wordt gezocht naar verschillende mogelijke doelstellingen van ED, zoals kostenbesparing, het voorkomen van detentieschade, voorkomen van verval in ernstiger delict gedrag, voorkomen van recidive, terugdringen van capaciteitstekorten et cetera.

In de meeste landen worden meerdere redenen voor invoering van ED genoemd. Daarbij wordt meestal onderscheid gemaakt naar primaire en secundaire redenen van invoering. Het voorkomen van detentieschade was in Zweden de belangrijkste reden voor invoering van ED in 1994. Voorkomen van recidive en detentieschade zijn in Denemarken de belangrijkste redenen van invoering. Overbevolking van gevangnissen is in Frankrijk en België de belangrijkste drijfveer achter ED en in Duitsland worden zowel de betere resocialiseringskansen voor betrokkenen als ook de lagere kosten voor de deelstaat genoemd.

Als secundaire reden van invoering van elektronische detentie in Zweden werd de kosten besparing genoemd. De achterliggende redenen voor de schaalvergroting ED die in Zweden in 2005 plaatsvond, waren het groeiend aantal veroordeelden en positieve resultaten van eerdere proeven.

In Denemarken waren naast recidivereductie ook nog van kracht:

- Behouden van contacten met familie en vrienden, werk en studie; lagere kosten;
- Slimmere, intelligentere manier om te straffen;
- De gevangenis als *school for crime* wordt vermeden (voorkomen detentieschade).

In Frankrijk wilden ze aansluiten bij positieve ervaringen van experimenten met elektronisch toezicht in andere landen (waarbij het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Zweden worden genoemd). ED werd daarnaast gezien als een effectief en

financieel aantrekkelijk middel om recidive te voorkomen en als manier om overbevolking in de gevangenis aan te pakken.

In België is van oorsprong in 2002 naast reductie van de overbevolking in de gevangenis (het te grote aantal gedetineerden in de gevangenis) ook re-integratie belangrijk. Vanaf 2006 is de belangrijkste drijfveer echter het overweldigende cellentekort.²³

Duitsland noemt als secundaire reden behoud van sociale bindingen, werk en woning.

2.3 Doelgroep

Onderzoeksvraag 3a: Voor welke doelgroep van veroordeelden kan elektronische detentie worden opgelegd?

Als potentiële doelgroep van veroordeelden die in aanmerking kunnen komen voor elektronische detentie wordt in de onderzochte landen ten eerste een limiet gesteld aan *het aantal maanden maximale gevangenisstraf* dat is opgelegd. Dit varieert van maximaal 5 maanden in Denemarken tot maximaal 3 jaar in België, hoewel de praktische maximale duur van ED in België 12 maanden is. Dit komt doordat veroordeelden in België na eenderde van de straf voorlopig in vrijheid worden gesteld. De maximale duur van ED in de overige landen is 6 maanden in Zweden, 8 maanden in Finland, 2 jaar in Frankrijk en 4 maanden in Duitsland.²⁴ De gemiddelde duur van ED in de landen met de wat langere maximale gevangenisstraf is korter. Dit geldt voor België: voor 72% van de Belgen is de ED niet langer dan 150 dagen (ongeveer 5 maanden), wat mede te maken heeft met het feit dat veroordeelden na 1/3 van de straf voorlopig in vrijheid worden gesteld. Het geldt ook voor Frankrijk: voor een klein deel van de veroordeelden (4,1%) is elektronische detentie langer dan 6 maanden. De gemiddeld behandelduur is 2,4 maanden. Voor Denemarken, Zweden en Duitsland is de gemiddelde duur van ED niet gevonden.

Ten tweede, meestal wordt vermeld dat *alle delict typen potentieel in aanmerking komen* wanneer het gaat om het bepalen van de potentiële doelgroep.²⁵ Een uitzondering hierop in het verleden was Denemarken, in dit land was ED in de beginjaren alleen mogelijk voor verkeersovertreders. Nu is het ook in Denemarken voor bijna alle typen veroordeelden mogelijk, behalve voor overtreeders van de Deense wapenwet die zijn veroordeeld tot een straf van maximaal 14 dagen, deze groep is uitgesloten van ED. Daarnaast is het zo dat in België zedendelinquenten lange tijd zijn uitgesloten van elektronisch toezicht. Vanwege het cellentekort is deze beperking op een bepaald moment opgeheven (persoonlijke communicatie, 17 april 2013). Overigens is het vanwege de limiet op het aantal maanden maximale

²³ Om die reden worden in België bijvoorbeeld ook straffen onder 6 maanden niet uitgevoerd, gevangenisstraffen tot 3 jaar herleid tot eenderde en alleen uitgevoerd voor de zwaarste misdrijven. Daarbij worden gevangenisstraffen tot 3 jaar grotendeels omgezet in elektronische detentie. Veroordeelden worden voorlopig in vrijheid gesteld na het uitzitten van eenderde van de straf. Dit geldt zowel voor degenen die onder elektronische detentie hun straf hebben uitgezeten als voor degenen die dit in de gevangenis hebben gedaan (persoonlijke communicatie, 17 april 2013).

²⁴ Van Elektronische Detentie zoals in het onderhavige literatuuronderzoek gedefinieerd is alleen sprake wanneer het *Hausarrest* ook elektronisch wordt gecontroleerd: *Hausarrest mit Elektronische Aufsicht* (§3 EStVollzG). De duur daarvan is dus maximaal 4 maanden (tweederde van 6 maanden).

²⁵ In België is het wel zo dat voor zedendelinquenten en voor personen die geen recht van verblijf hebben in België een andere besluitvormingsprocedure geldt. De *Dienst Individuele Gevallen* (DIG) beslist voor die twee groepen of de elektronische detentie al dan niet wordt toegekend (zie ook paragraaf 3.8).

gevangenisstraf in de meeste landen niet mogelijk om ernstige delicten te hebben gepleegd, zoals moord, en de straf hiervoor volledig onder ED uit te zitten.²⁶ Ten derde hebben de meeste onderzochte landen exclusiecriteria die te maken met *delict gedrag en/of delict geschiedenis*, zonder daarbij een specifiek delict type te noemen. In Finland is een eerdere opgelegde onvoorwaardelijke vrijheidsstraf een reden om geen ED op te leggen en ook de aard van het indexdelict kan een exclusie criterium zijn. In Frankrijk is elektronische detentie in het geval van een recidivist beperkt tot 1 jaar, terwijl de maximale duur van ED normaliter 2 jaar is. In België is één van de mogelijke contra-indicaties 'de aard van de gepleegde delicten'. Ook is het risico om een nieuw delict te plegen daar een contra-indicatie, net als 'het vormen van een risico voor derden'. In Duitsland ten slotte, wordt geen specifieke uitsluiting op basis van (alleen) delict gedrag en/of delict geschiedenis genoemd, maar worden wel *Sicherungsverwahrt* (vergelijkbaar met de Nederlandse tbs-gestelden) uitgezonderd. Voor Zweden worden geen condities aan delict gedrag en/of delict geschiedenis gesteld voor wat betreft het bepalen van de potentiële doelgroep van veroordeelden die in aanmerking komen voor elektronische detentie. Naast deze criteria voor het bepalen van de potentiële doelgroep worden nog andere voorwaarden gesteld aan het definitief plaatsen en/of ten uitvoer leggen van elektronische detentie. Deze komen in paragraaf 2.7 aan de orde.

2.4 Juridische vormgeving

Onderzoeksvraag 3b: Hoe is ED juridisch vormgegeven?

In op één na alle EU-landen waar ED is geïmplementeerd én waarvoor deze informatie beschikbaar is, is de ED een executiemodaliteit van gevangenisstraf. De uitzondering is Finland, waar werd voorzien ED als alternatieve straf in te voeren. Een alternatieve straf is veelal een voorwaardelijke straf: wanneer de voorwaarden worden geschonden, vindt alsnog gevangenisstraf plaats. In sommige landen is wel ED ingevoerd, maar is in het kader van het onderhavige literatuuronderzoek niet bekend geworden welke juridische modaliteit er achter zit (Luxemburg, Oostenrijk en Tsjechië).²⁷

Procedure

In de meeste landen moet de betrokkene zelf een verzoek indienen om zijn straf onder ED uit te mogen zitten (Zweden, Denemarken, België en Duitsland). In Zweden doet de veroordeelde dit bij de reclassering, welke bekijkt of hij aan de eisen van ED voldoet. In Denemarken geldt dat de betrokken veroordeelde een brief thuis krijgt waarin hij voor de keuze tot ED of gevangenisstraf wordt gesteld. Bij wie of bij welke instantie dit is, is in het onderhavige literatuuronderzoek voor Denemarken niet bekend geworden. In Frankrijk is de *Juge d'Application des*

²⁶ Dit is overigens in veel landen wel mogelijk voor elektronisch *toezicht* (ED 'aan de achterkan') dan is het juridisch kader veelal een voorwaardelijke invrijheidstelling.

²⁷ Er is ook EU-regelgeving op het gebied van elektronisch monitoren, welke door Nellis (2012) wordt genoemd:

- wanneer elektronisch monitoren wordt gebruikt als onderdeel van toezicht, moet het worden gecombineerd met interventies die zijn gericht op re-integratie en ondersteuning voor het stoppen met crimineel gedrag (art. 58 ER CSM, 2010; in Nellis, 2012);
- het niveau van het technisch toezicht zal niet groter zijn dan dat wat vereist is in het individuele geval, waarbij de ernst van het misdrijf wordt meegewogen en de risico's die aan de veiligheid van de gemeenschap zijn verbonden worden meegewogen (art. 59 ER CSM, 2010; in Nellis, 2012).

*Peines*²⁸ degene die ED oplegt, met hulp van de *Service Pénitentiaire d'Insertion et de Probation* (de Franse reclassering). Verdere informatie over de procedure in Frankrijk is niet bekend geworden in het onderhavige literatuuronderzoek. In België dient de betrokkene een verzoek tot ED in bij de gevangenisdirecteur of bij de *Dienst Individuele Gevallen*²⁹, onderdeel van het Belgische ministerie van justitie. In Duitsland dient de betrokkene zijn verzoek tot ED in bij de gevangenis waaraan hij (administratief) is verbonden. De directeur van de gevangenis geeft toestemming als aan de voorwaarden is voldaan. Als de ED langer dan 4 weken gaat duren, is in Duitsland toestemming van de *Vollstreckungsbehörde* (tenuitvoerleggende instantie) noodzakelijk.

2.5 Uitvoerende instanties

Onderzoeksvraag 3c: Welke (uitvoerende) instanties zijn betrokken?

De betrokken instanties variëren tussen de landen. Meestal krijgen één of twee partijen de meeste taken toebedeeld, zoals de reclassering in Zweden, PIW-ers in Frankrijk, het *Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht* (NCET) en justitieassistenten (te vergelijken met de Nederlandse reclasseringsmedewerkers) in België en de (geprivatiseerde) reclassering en private beveiligingsbedrijven in Duitsland. Voor Denemarken zijn niet veel gegevens bekend, wel is genoemd dat de reclassering een belangrijke rol speelt.

2.6 Taken uitvoerende instanties

Onderzoeksvraag 3d: Wat zijn de taken van de uitvoerende instanties?

Gezien de variatie in de betrokken partijen (zie ook paragraaf 2.5) is ook de taakverdeling per land variabel.

In *Zweden* is de reclassering eigenlijk de enige betrokken partij: zij plaatsen en verwijderen apparatuur, registreren meldingen van overtredingen, schakelen andere partijen in bij overtredingen en houden toezicht. Het gevangeniswezen is alleen betrokken wanneer de voorwaarden van de ED worden geschonden en de betrokkene zijn straf alsnog in de gevangenis moet uitzitten. Daarnaast is de reclassering de partij die de als zeer belangrijk geachte re-integratieve componenten uitvoert: programma's ter behandeling van verslaving bijvoorbeeld en programma's om betrokkenen te motiveren om te veranderen. De reclassering heeft in Zweden de meeste taken vanwege de origine van de invoering van ED in Zweden: het vinden van een solide alternatief voor gevangenisstraf, dat wil zeggen, zonder de negatieve gevolgen van gevangenisstraf.

Voor *Denemarken* zijn de uitvoerende instanties en hun takenpakket onvoldoende duidelijk geworden uit de Engelstalige literatuur. Wel is bekend dat de fabrikant van de enkelband verantwoordelijk is voor het onderhoud van de apparatuur, en dat de reclassering toezicht houdt en dat bij hen de meldingen binnenkomen. Deze reclasseringsmedewerkers kunnen verschillende achtergronden hebben: PIW-ers, sociaal werkers en stafleden belast met administratieve handelingen. Daarnaast zijn er 8 regionale centra voor *intensive monitoring*.

In *Frankrijk* is het zo dat PIW-ers verdeeld over 12 regionale surveillance centra de belangrijkste taken uitvoeren: het beheren van de meldkamer, het plaatsen en verwijderen apparatuur, het registreren van meldingen, het toezicht houden en het inschakelen van andere partijen bij meldingen. De reclassering of andere partijen

²⁸ Dit is een rechter die belast is met het uitvoeren van straffen en hun eventuele aanpassingen naar omstandigheden en de persoonlijke situatie van een verdachte.

²⁹ De nieuwe naam van deze dienst is de *Dienst Detentie Beheer*. In de ministeriele omzendbrief die in het onderhavige rapport is gebruikt om het Belgische systeem te omschrijven wordt nog de term DIG gehanteerd, vandaar dat we dat hier ook doen.

zijn niet betrokken. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de invulling van de ED in Frankrijk: sober, met weinig meer dan werk. Hierdoor is bijvoorbeeld de reclassering als partij niet betrokken: er zijn geen activiteiten waar begeleiding bij nodig is (zoals hulp bij vinden van werk, hulp bij regelen van financiën, maatschappelijke begeleiding, gezondheidszorg, et cetera).

In België zijn verschillende partijen betrokken, waarvan twee de belangrijkste taken uitvoeren: het NCET en de justitieassistenten. Er is één landelijke meldkamer, genaamd het *Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht* (NCET), waar alle meldingen binnenkomen en geregistreerd worden. Zij schakelen andere partijen (politie en justitieassistenten) in bij meldingen, controleren het uurrooster, beheren de dossiers en coördineren de informatie over de ED-ers. Elke betrokken ED-er wordt daarnaast verbonden aan een gevangenis in zijn regio. Daar wordt de enkelband aangebracht en vanuit daar worden de justitieassistenten verbonden aan de ED-er. Deze justitieassistenten houden toezicht, bepalen het uurrooster, bezoeken de ED-er en houden gesprekken met hem of haar. Ook voeren de justitieassistenten de *maatschappelijke enquête* uit (zie ook overzichtstabel België), een vrij uitgebreid onderzoek dat wordt uitgevoerd voorafgaand aan de eventuele start van ED om te bekijken of de persoon in kwestie daadwerkelijk geschikt is voor de ED.

In Duitsland (Baden-Württemberg) is de reclassering de organisatie die toezicht houdt op de ED-ers. In deze deelstaat is de reclassering geprivatiseerd. Verder zijn twee private beveiligingsfirma's verantwoordelijk voor de computertechniek en de telefooncentrale die achter de enkelband zit. Deze beveiligingsfirma's beheren ook de meldkamer en sturen meldingen door naar de betreffende gevangenis. Ook in Duitsland is het zo dat elke ED-er (administratief) wordt verbonden aan een gevangenis. 5 van de 17 gevangenisstraffen in Baden-Württemberg zijn betrokken bij de pilot ED.

2.7 Conditie

Onderzoeksvraag 3e: welke condities zijn aan de ED gesteld?

De meeste onderzochte landen stellen condities aan de *woonruimte* van de ED-er: deze moet geschikt zijn verklaard. Dit geldt in Zweden, Denemarken, Frankrijk (hier mag de woonruimte ook een hostel of werkplaats zijn, maar de praktijk is dat 99% thuis plaatsvindt), België en Duitsland.

Verder wordt in Zweden, Denemarken en Finland *alcohol en drugsgebruik verboden* ten tijde van de tenuitvoerlegging van de elektronische detentie. In de andere onderzochte landen wordt dit niet in de voorwaarden genoemd. Wel wordt in Duitsland toezicht gehouden op alcohol en drugsgebruik, wanneer dit noodzakelijk wordt geacht.

Ook stellen de meeste onderzochte landen condities aan *het hebben van een goedgekeurde en/of nuttige en/of zinnige dagbesteding*, welke meestal werk is (geldt in Zweden, Denemarken, Frankrijk, België en Duitsland). Daarnaast wordt studie als het hebben van een goedgekeurde en/of nuttige en/of zinnige dagbesteding gezien in Frankrijk, België en Duitsland. Tot slot worden nog het verzorgen van kinderen (in België en Duitsland), het volgen van een training (in Frankrijk), het volgen van behandeling (in België) en 'een andere zinnige dagbesteding' (in Duitsland) genoemd. Wie de goedkeuring moet geven of de zinnigheid moet bepalen wordt niet altijd duidelijk. Wel doet de reclassering dit in Zweden en de justitieassistenten in België. *Behandelmogelijkheden* worden in Zweden genoemd als onderdeel van de dagbesteding, zoals programma's ter behandeling van verslaving en programma's om betrokkenen te motiveren om te veranderen. Ook deelname aan een preventieproject ter voorkoming van recidive komt voor (Zweden en Denemarken). In België wordt genoemd dat sommige uren onder ED kunnen bestaan uit behandeling en/of geïndividualiseerde begeleiding, en

ook in Duitsland ten slotte, kan deelname aan individuele of groepstherapie onderdeel van het ED-programma uitmaken.

De *toestemming van de ED-er zelf* (in Zweden, Frankrijk, Duitsland en in België is deze impliciet: betrokkene moet de ED zelf aanvragen) *en die van de (volwassen) huisgeno(o)t(en)* is eveneens meestal vereist (Zweden, Frankrijk, België en Duitsland).

Ten slotte maken de meeste onderzochte landen gebruik van een per ED-er *gepersonaliseerd urenschema*: Zweden, Denemarken, België en Duitsland.

De overige condities worden in één of enkele onderzochte landen genoemd, zoals:

- Werkende telefoon: Zweden, Duitsland;
- Op het werk is een aangewezen contactpersoon die reclassering op de hoogte stelt van verbreken voorwaarden: Zweden;
- Betalen van 50 SKr per dag (€ 5,25) aan een slachtoffer fonds³⁰: Zweden;
- Er mogen in België geen contra-indicaties zijn met betrekking tot:
 - Familiesituatie
 - Het gedrag van betrokkene ten aanzien van eventuele slachtoffers
 - Risico dat de straf wordt ontdoken

2.8 Schendingen condities

Onderzoeksvraag 3f: is uit onderzoek bekend dat de condities van ED worden geschonden? Zo ja, hoe vaak en welke schendingen komen voor?

Bij deze onderzoeksvraag gaat het erom te bepalen in hoeverre er tijdens de uitvoering van elektronische detentie sprake is van het schenden van condities, zoals bijvoorbeeld het niet houden aan het urenschema en het plegen van een nieuw delict terwijl betrokkene onder elektronische detentie staat. Hierover is binnen de reikwijdte van het onderhavige literatuuronderzoek niet veel kwantitatieve informatie gevonden (het aantal schendingen per betrokkene bijvoorbeeld). Een uitzondering hierop is Zweden. In een onderzoek naar de pilot van de eerste introductie van ED in Zweden werd gevonden dat 6% van de elektronisch gedetineerden het ED-programma moest verlaten vanwege schending van de voorwaarden (meestal alcoholgebruik). In deze pilot werden 600 personen met ED vergeleken met een gematchte controlegroep. Verder werd in Zweden gevonden dat schendingen van voorwaarden op het werk vaak door de werkgever/leidinggevende werden opgelost, in plaats van deze schendingen aan de reclassering door te geven. In Zweden geldt een strikte naleving van de condities van ED: bij enige overtreding van de voorwaarden wordt betrokkene direct in gevangenis geplaatst. Dit kan bijvoorbeeld een positieve urinetest zijn, waarbij de aanwezigheid van alcohol en/of drugs wordt geconstateerd.

Voor Denemarken is hierover geen informatie beschikbaar. In Frankrijk is de procedure bij schending van de voorwaarden niet gevonden. Er is alleen onderzoek bekend dat gaat over het schenden van de voorwaarden van elektronische detentie en elektronisch toezicht samen, dit wordt om die reden hier niet vermeld (maar is wel kort samengevat in de tabel over Frankrijk, zie paragraaf 3.6.2). In België is de procedure zo dat bij schendingen van het uurrooster of de voorwaarden verslag wordt uitgebracht aan de gevangenisdirecteur die vervolgens beslist of de ED wordt geschorst of herroepen. Er zijn geen cijfers gevonden over het aantal schendingen van voorwaarden in België. In Duitsland is in de pilot opgenomen dat bij schending van de voorwaarden wordt bekeken of een waarschuwing of een beperking van de vrije uren buiten de woning toereikend is om ervoor te zorgen dat de betrokkene zich wel aan de voorwaarden houdt. Wanneer dit niet het geval is, wordt de ED

³⁰ Het idee hierachter was dat veroordeelden met ED in vergelijking met veroordeelden die geen ED werd toegestaan en in de gevangenis hun straf uitzitten financieel gezien in een betere situatie zaten. Dit gezien het feit dat ze werken.

alsnog omgezet in gevangenisstraf. In Duitsland zijn gezien de pilotfase nog geen resultaten bekend van het aantal schendingen.

2.9 Technische controlemiddelen

Onderzoeksvraag 3g: Welke technische controlemiddelen worden ingezet?

Er bestaan verschillende technische controlemiddelen om elektronische detentie vorm te geven. Met technieken gebaseerd op radiogolven, zoals de *Radio Frequency Identification Device* (RFID) wordt meestal gewerkt wanneer het gaat om het controleren van de aanwezigheid van de betrokkene op één bepaalde plaats. Zo werkt ook RN en de SVG (in Nederland) met dit systeem wanneer het gaat om elektronisch huisarrest. Dit is een statisch systeem: betrokkene heeft een enkelband en er wordt in huis een ontvanger geïnstalleerd. Het gaat bij deze techniek veelal om een *locatiegebod*: de persoon onder ED moet zich op een bepaalde locatie bevinden en dit wordt gecontroleerd (SVG, 2013).³¹

Vollum en Hale (2002) rapporteren over een systeem in de Verenigde Staten waarin een computer de betrokkene opbelt om te controleren of deze daadwerkelijk aanwezig is op de locatie waar hij moet zijn. Deze computer wordt voorgeprogrammeerd om de betrokkene te bellen op willekeurige of juist vooraf gespecificeerde tijdstippen, waarna de betrokkene de elektronische enkelband in een soort verificatie-box moet stoppen die verbonden is met de huistelefoon. Op die manier kan worden gecheckt of betrokkene zich daadwerkelijk bevindt waar hij zich moet bevinden.

In Zweden en in België wordt gebruik gemaakt van *Radio Frequency*-technieken. Denemarken werkt met *General Packet Radio Service* (GPRS). Dit is een techniek die kan worden gezien als een uitbreiding op het normale GPS-systeem. Voor Finland hebben we de achterliggende techniek niet terug kunnen vinden. In Frankrijk maakt men gebruik van GSM-technologie. In België wordt gebruik gemaakt van *Radio Frequency*-technieken. Daarnaast is er in België sinds eind 2012 een pilot in drie gevangenisstraffen waarin ED met behulp van stemherkenning (aan de telefoon) ten uitvoer wordt gelegd. Dit is in Brugge, Antwerpen en Vorst. De nieuwe methode met stemherkenning, waarbij geen enkelband en ontvangstkastje nodig zijn, bevindt zich nog in een proefperiode. Hierin wordt betrokkene 6 keer per dag op willekeurige tijdstippen thuis gebeld en moet dan kunnen opnemen. In Duitsland maakt men gebruik van GPS-systemen.

2.10 Kosten

Onderzoeksvraag 3h: wat zijn de kosten?

Door Aas, Miller en Drake (2006) is een onderzoek verricht naar de kosten en de kans op recidive van verschillende justitiële straffen en maatregelen. Ook naar de kosten van elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf is onderzoek verricht (de recidive resultaten staan in paragraaf 2.11).³² De resultaten tonen aan dat de kosten voor elektronische detentie (*electronic monitoring to offset jail time*) lager zijn dan voor gevangenisstraf. Deze besparing wordt op \$870 (€ 648,72) per veroordeelde geschat voor elektronische detentie als alternatief voor

³¹ Met *Global Positioning Satellitesystem* (GPS)-systemen wordt meestal gewerkt wanneer het gaat om *locatieverboden*: de persoon mag zich juist ergens niet bevinden/begeven en moet daarop continu kunnen worden gevolgd en gecontroleerd. GPS is ook geschikt voor *locatiegeboden*, maar wordt hier minder voor ingezet (SVG, 2013). GPS-systemen worden op deze manier vooral ingezet voor elektronisch *toezicht*, in plaats van voor elektronische *detentie*.

³² Deze resultaten zijn gebaseerd op negen studies. Zes van de negen studies hebben betrekking op de Verenigde Staten, twee op het Verenigd Koninkrijk en één op Canada. Het is niet bekend of de ED in deze landen vergelijkbaar is met de ED in ons land.

gevangenisstraf. Hierbij gaan zij uit van een gemiddelde van \$1.236 dollar (€ 892,79) per deelnemer aan elektronische detentie en \$2.107 dollar (€ 1521,93) wanneer deze persoon in de gevangenis zijn straf zou uitzitten. Ook wordt verondersteld dat de helft van de gevangenisstraf onder ED wordt uitgezeten (Aos et al., 2006; wisselkoersen maart 2013). Het is niet duidelijk hoe lang de betrokkene gemiddeld in ED heeft gezeten, er wordt een vergelijking gemaakt met de gemiddelde perioden onder ED versus in de gevangenis (Aos et al., 2006). Door Spaans (1996) en Spaans en Verwers (1997) zijn geen kosten voor de eerste periode ED in Nederland in kaart gebracht.

In de tweede periode van elektronische detentie in Nederland, werd in de pilotfase (november 2003 tot 1 januari 2005, zie ook paragraaf 1.3) wel een berekening gemaakt van de kosten (Post et al., 2005). In die pilot waren de kosten van ED ongeveer €40,40 per deelnemer per dag.³³ De auteurs vergelijken de kosten met de kosten in een zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI) van €120 per persoon per dag, een besparing van €79,60 per persoon per dag. De ED-medewerker is ook gevraagd naar het aantal minuten dat zij per ED-er aan begeleiding hebben besteed. Hier wordt een gemiddelde van 374 minuten per ED-er gerapporteerd, wat gebaseerd is op een tijdschrijfsysteem dat is bijgehouden door medewerkers van de bureaus ED. Ten slotte concludeerden de auteurs dat het effect van ED op de kosten vooral is dat met hetzelfde budget meer plaatsen kunnen worden gerealiseerd (Post et al., 2005).

Voor Zweden en België zijn in het kader van het onderhavige literatuuronderzoek geen berekeningen van de kosten gevonden. Denemarken rapporteert een bedrag van €75 per persoon per dag. Lévy (2013) vat de kosten samen van vijf verschillende rapporten waarin de kosten worden berekend van vier verschillende straffen in Frankrijk, namelijk elektronische detentie, verblijf in semi-open gevangenis, straffen in de gemeenschap en verblijf in de gevangenis. De kosten voor deze vier vormen van straffen laten tussen de vijf rapporten grote verschillen zien, zoals samengevat door Lévy (2013). Hij levert kritiek op deze onverklaarbaar (grote) verschillen in de verschillende rapporten. De kritiek bestaat er onder meer uit dat de basis voor de berekening van de kosten niet duidelijk wordt gespecificeerd en/of dat de kosten niet vergelijkbaar zijn. De kosten van ED variëren in deze onderzoeken van 30 tot 60 euro per dag en die van gevangenisstraf van 39 tot 80 euro per dag, een besparing tussen de 9 en 50 euro per dag. Duitsland verwacht €27 per persoon per dag kwijt te zijn in de experimentele fase van ED. Daarnaast verwachten zij dat deze kosten nog dalen na de experimentele fase (onder meer omdat de kosten voor de evaluatie van de pilotfase nu zijn meegerekend en deze niet meer worden meegenomen in de berekening van de kostprijs na de pilot). Zij vergelijken de ED met kosten voor gevangenisstraf van €87 per persoon per dag, een besparing van 60 euro per persoon per dag.

2.11 Effectiviteit

Onderzoeksvraag 3i: Wat zijn de effecten van ED?

³³ Hierin zijn inbegrepen: kosten voor de intake, de aansluiting en afsluiting van de apparatuur, huiscontroles, administratie, beheer van de apparatuur, incidentele controles, een dagvergoeding voor de ED-er en de kosten van de enkelband. De dagvergoeding bestond uit een bedrag van €7,50 per persoon per dag. De elektronisch gedetineerde had in die pilot geen recht op een sociale uitkering. Verder rapporteren Post en collega's nog dat bij de evaluatie van de kostprijs voor ED verschillende vaste en variabele kosten zijn meegerekend, op basis van door DJI geformuleerde 'normprijzen gevangeniswezen' (DJI, 2003 in Post et al., 2005). Kosten voor het gebruik van auto's, zoals leasekosten en brandstof zijn hierbij niet inbegrepen (waarschijnlijk gaat het hier over de autokosten van de medewerkers die huisbezoeken afleggen, maar Post en collega's geven dit niet expliciet aan).

2.11.1 Algemeen

Het bepalen van de effectiviteit van elektronische controlemiddelen hangt af van de achterliggende reden waarom ED wordt ingevoerd. Als het achterliggende doel wordt bereikt, is het als effectief te beschouwen (Vollum & Hale, 2002). De auteurs onderscheiden drie mogelijke doelen van de inzet van elektronische controlemiddelen, met daarbij de volgens hen verschillende geijkte manieren waarop effectiviteitsonderzoek zou moeten plaatsvinden:

- Elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf (ED):
 - Zou effectief zijn wanneer de recidivecijfers (opnieuw plegen van delicten na afloop van de ED) minstens net zo laag zijn als die voor veroordeelden die een reguliere gevangenisstraf hebben gehad
- Elektronisch toezicht (ET) als intensievere vorm van supervisie in de gemeenschap
 - Wordt volgens Vollum en Hale (2002) als effectief gezien wanneer technische overtredingen van de voorwaarden of herroepingen terug naar de gevangenis en ook recidive lager zijn dan bij degenen die op reguliere wijze (vervroegd) voorwaardelijk in vrijheid zijn gesteld
- Elektronisch toezicht (ET) in plaats van preventieve hechtenis
 - Succesvol wanneer er minder personen met de noorderzon vertrekken en/of komen opdagen tijdens hun rechtszitting

Wanneer er in onderzoek wordt gekeken naar de effecten van ED is het volgens Vollum en Hale (2002) voldoende wanneer de recidivecijfers na afloop van de periode onder ED voor elektronisch gedetineerden gelijk zijn aan die voor veroordeelden die een reguliere gevangenisstraf hebben uitgezeten. In het onderhavige onderzoek zijn niet veel relevante effectiviteitsonderzoeken van voldoende kwaliteit gevonden.

2.11.2 Bereikte doelgroep veroordeelden

Er zijn enkele onderzoeken verricht naar welke (groepen/typen) veroordeelden hun straf onder elektronische detentie uitzitten. Door het WODC is een onderzoek verricht naar enerzijds kenmerken van personen met ED (in 2006) in Nederland en anderzijds naar hun potentiële recidiverisico *bij aanvang* van de ED (Weijters & Wartna, 2007; zie ook paragraaf 1.3 voor een omschrijving van deze eerdere vorm van ED in Nederland). De kenmerken van de ED-ers worden hier besproken, het potentiële recidiverisico komt bij paragraaf 2.11.4 aan de orde. Uit de resultaten bleek dat de ED-ers in dit onderzoek vaker vrouw zijn, gemiddeld wat ouder zijn en vaker in Nederland zijn geboren dan de ex-gedetineerden. Wat betreft hun *strafrechtelijk verleden* zijn ED-ers minder vaak *first offenders* (eerste keer dat ze een delict plegen)³⁴ dan ex-gedetineerden: 8,2% van de ED-ers heeft 0 eerdere justitiële contacten in vergelijking met 21% van de ex-gedetineerden met 0 eerdere contacten. Ook zijn de ED-ers minder vaak veelplegers (meer dan 20 eerdere delicten) dan de ex-gedetineerden (17,3% in vergelijking met 22,5%, respectievelijk). Verder hebben ED-ers in het verleden vaker een verkeersdelict gepleegd en vaker een 'overig delict': overtredingen van wapen- en munitiewet en economische delicten (Weijters & Wartna, 2007).

Het delict waar de elektronische detentie voor is opgelegd, *het indexdelict of de uitgangszaak*, is in Nederland minder ernstig voor ED-ers dan voor ex-gedetineerden: bij 51% van de ED-ers is de strafdreiging minder dan 4 jaar, in vergelijking met 37% van de ex-gedetineerden (Weijters & Wartna, 2007). In Zweden zijn de meeste ED-ers veroordeeld voor rijden onder invloed van alcohol. Verder hadden de Zweedse ED-ers vaker een gunstige sociale achtergrond in

³⁴ Het gaat hierbij om alle eerdere justitiële contacten, dat wil zeggen alle eerdere veroordelingen zoals boetes, taakstraffen, (on)voorwaardelijke gevangenisstraffen, et cetera.

vergelijking met personen in detentie. In Frankrijk bleken ED-ers in vergelijking met gedetineerden significant vaker vrouw, vaker in bezit van de Franse nationaliteit, vaker samen met een partner, een hogere leeftijd te hebben, vaker kinderen te hebben, vaker hoger opgeleid, vaker in bezit van werk, vaker veroordeeld voor rijden onder invloed, vaker veroordeeld voor gewelddadige misdrijven en minder vaak veroordeeld voor ernstige diefstal/overvallen. Ten slotte bleek dat ruim een kwart van de ED-ers (27%) diefstal heeft gepleegd, 17% verkeersdelicten, 15% drugsdelicten en 11% mishandelingen en 9% seksuele agressie.

In België werd een kwalitatief onderzoek verricht naar 27 ED-ers, maar de kenmerken van deze ED-ers zijn niet representatief voor de gehele ED-populatie en worden om die reden hier niet vermeld (wel zijn ze opgenomen in de tabel over België in paragraaf 3).

In Duitsland zijn in het kader van de pilotfase nog geen resultaten bekend over de bereikte doelgroep.

2.11.3 Leefgebieden

Onderzoeksvraag 3i i: op leefgebieden?

Over het algemeen zijn in het onderhavige literatuuronderzoek weinig effectiviteitsstudies gevonden met resultaten voor de verschillende leefgebieden.

Qua uitkomstmaten vinden of behouden woning, identiteitspapieren, schuldhulpverlening, en zorg is in geen van de landen informatie gevonden.

Vinden of behouden werk: in de Zweedse evaluatie van de eerste pilot van ED kwam naar voren dat ED-ers veelal hun werk konden behouden (geen exacte) cijfers genoemd) en dat ze gemiddeld 30 uur per week werkten. Voor Denemarken en Frankrijk zijn geen onderzoeken naar vinden of behouden van werk gevonden. In België blijkt ED zodanig flexibel te zijn dat de mogelijkheid bestaat om te kunnen werken, maar dat het vinden van werk voor degenen die dit niet al hadden moeilijk is. Voor Duitsland zijn in het kader van de pilot nog geen resultaten op het gebied van vinden of behouden werk bekend.

(Relatie met) partner: geen resultaten bekend vanuit Zweden, Denemarken en Frankrijk. Vanuit België is bekend dat het grootste voordeel is dat ze meer thuis kunnen zijn bij partner en kinderen, maar dat het ook meer discussies oplevert om zoveel thuis te zijn. Ook wordt genoemd dat huisgenoten in belangrijke mate van invloed zijn op het succes van de ED. De meeste huisgenoten van ED-ers in België zijn hun partner.³⁵ Daarnaast komen veel (huishoudelijke) taken terecht op de huisgenoten, zoals bijvoorbeeld het doen van boodschappen, het halen en brengen van kinderen naar school, vriendjes en/of bezoek aan een arts. Voor Duitsland zijn in het kader van de pilot nog geen resultaten op het gebied van (relatie met) partner bekend.

Inkomen: geen informatie hierover gevonden van Zweden, Denemarken en Frankrijk; België rapporteert alleen dat de bron van inkomsten het werk en de bijlage vanuit Justitie is³⁶ en dat er ook uitgaven zijn, in de zin van telefoonrekeningen bijvoorbeeld. Voor Duitsland zijn in het kader van de pilot nog geen resultaten op het gebied van inkomen bekend.

³⁵ Meeste huisgenoten zijn partner van ED-er (15 van 25) of familielid (9 van 25); meestal kinderen (20 van 25); meestal vrouw (22 van 25); gemiddelde leeftijd 37; minder dan de helft heeft werk (11 van 25); meestal minder dan 2 maanden ED (11 van 25), 7 partners hebben ervaring tussen 2 en 3 maanden ED, 7 partners hebben meer dan 3 maanden ervaring met ED (Vanhaelemeesch & Van der Beeken, 2012).

³⁶ Waar het hierbij precies om gaat, wordt niet vermeld door Vanhaelemeesch (2013).

Ervaringen deelnemers zelf: alleen voor Zweden en België is enige informatie gevonden voor wat betreft de ervaringen van de ED-ers zelf. Brottsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013) verrichtte onderzoek in Zweden naar de pilot van de eerste introductie van ED, waarbij 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met een gematchte controlegroep. De resultaten toonden aan dat ED als minstens zo intrusief ervaren als gevangenisstraf wat betreft inbreuk makend op de vrijheid van bewegen. Brottsförebyggande rådet (1999a en 2005a in Wennerberg, 2013) verrichtte vragenlijst-onderzoek naar de ervaringen van 1600 ED-ers en 104 medebewoners van het huis ten tijde van de ED. Uit de resultaten van dit onderzoek bleek dat de begeleiding door de reclassering als positief werd ervaren. De condities van geen alcohol- of drugsgebruik, werk, onaangekondigde bezoeken thuis en het dragen van het elektronische controlemiddel waren niet moeilijk om aan te houden. Wel ervoeren de deelnemers moeite met het onderhouden van normaal contact met vrienden en het participeren in vrijetijdsbesteding. Het algemene oordeel in dit onderzoek luidde dat de deelnemers het een mildere sanctie dan gevangenisstraf vonden.

In België verrichtten Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012) kwalitatieve interviews bij 27 ED-ers. Als voordelen worden genoemd de flexibiliteit van het urenschema, net als de mogelijkheid om de ED op het individu af te stemmen: de waardering over de ED steeg met de mate van individualisatie. Als nadelen werden genoemd de psychologische stress door angst, verleiding, druk op sociale leven en stigmatisering. Ervaringen varieerden tussen verschillende geïnterviewden. Vanhaelemeesch (2013) bericht over een uitbreiding van het onderzoek hierboven (Vanhaelemeesch & Van der Beeken, 2012). Dit onderzoek betrof semigestructureerd diepte-interviews na verrichten literatuuronderzoek onder 60 ED-ers en 25 huisgenoten. Het algemene oordeel van deelnemers aan elektronische detentie was dat zij het zowel als straf als ook als gunst ervoeren. Er werden meer voordelen dan nadelen gezien en de voorkeur was meestal voor elektronische detentie in plaats van gevangenisstraf. Wat betreft contacten met familie en vrienden werd gevonden dat het onderhouden van bestaande contacten wel gaat, maar het aangaan van nieuwe contacten moeilijk is. De deelnemers ervaren verder een gevoel van vrijheid, want niet in de gevangenis (keuzevrijheid en soms naar buiten), maar wel met beperkingen: geografisch en met betrekking tot uurrooster. Dit conflict kan verleiding oproepen. Op emotioneel niveau werd nog genoemd dat ze het gevoel hebben bekeken te worden, stress en angst ervaren en de zichtbaarheid van de enkelband niet prettig vinden (Vanhaelemeesch, 2013).

2.11.4 Recidive

Onderzoeksvraag 3i ii: op het voorkomen van recidive na ED?

Zoals hierboven al aan de orde is gekomen, is door Aos en collega's (2006) een onderzoek verricht naar de kosten en kans op recidive van verschillende justitiële straffen en maatregelen. Er wordt geen significante daling in recidive gevonden na deelname aan een ED-programma in de negen onderzoeken die Aos en collega's (2006) hebben gevonden over elektronische detentie.

In het eerdere onderzoek naar ED in ons land is recidive na de tenuitvoerlegging van elektronische detentie niet onderzocht (Spaans, 1996; Spaans en Verwers, 1997). Van het bovengenoemde WODC-onderzoek naar kenmerken van personen met ED in 2006 en het *potentiële* recidiverisico van elektronisch gedetineerden in Nederland (Weijters & Wartna, 2007) worden hier de resultaten met betrekking tot het potentiële recidiverisico besproken. Dit is dus *niet* de feitelijke recidive, maar de -statistisch gezien- basisvoorspelling van recidive berekend op basis van kenmerken geldend bij aanvang van de elektronische detentie. Voor het voorspellen van de

recidive zijn de STATREC-scores³⁷ bepaald van vrijwel alle personen die in 2006 onder ED stonden en van een groep ex-gedetineerden die in 2003 waren uitgestroomd.³⁸ De potentiële recidivekans is iets lager voor elektronisch gedetineerden in vergelijking met ex-gedetineerden: deze bedraagt 60% voor ED-ers en 62% voor ex-gedetineerden. Hoewel klein, is dit verschil toch significant: de ED-ers hebben een iets lagere kans om te recidiveren, wanneer naar basiskans van recidive wordt gekeken. De daadwerkelijke recidive is niet bekend (Weijters & Wartna, 2007).

In de evaluatie van de pilot van ED in Zweden wordt geen verschil in recidive van ED-ers in vergelijking met de controlegroep gevonden (600 ED-ers met gematchte controlegroep). In Denemarken wordt gerapporteerd dat 20% recidiveert, waarbij er geen vergelijking wordt gemaakt met een controlegroep. Voor Frankrijk en ò zijn geen gegevens over recidive gevonden, in Duitsland zijn recidivegegevens in het kader van de pilot nog niet bekend.

2.11.5 *Moment van schending voorwaarden en recidive*

Onderzoeksvraag 4b: Op welk moment komen schendingen van voorwaarden en eventueel recidives voor?

In de gevonden literatuur is hierover geen informatie gevonden.

2.12 Verwachtingen

Onderzoeksvragen 3j: Voldeed de ED aan de verwachtingen? Vooral met betrekking tot de redenen waarom ED werd ingevoerd?

Voor de beantwoording van deze onderzoeksvraag is weinig informatie gevonden. Zo is hierover voor Denemarken, Frankrijk, België en Duitsland helemaal geen informatie gevonden. Vanuit Zweden worden wel verschillende redenen genoemd waarom elektronische detentie daar voldeed aan de verwachtingen:

- Aanstelling van een aantal key-reclasseringsbeambten die het programma ondersteunden en mogelijke weerstand binnen de reclassering konden wegnemen;
- Weinig tegenstand in de maatschappij vanwege
 - Duidelijk gekozen media strategie en specifiek personeel dat de media informeerde
 - Doelgroep van ED was laag-risico
 - Geen incidenten met ED in de media geweest
 - Geleidelijke invoering van de ED: eerst regionale pilotfase, daarna nationale pilot
 - Aan elke nieuwe fase was grondige evaluatie gekoppeld.

Daarnaast worden twee werkzame mechanismen genoemd in Zweden, manieren waarop ED kan werken:

- Koppeling tussen elektronisch monitoren en een behandelprogramma is van vitaal belang wanneer een re-integratie element daadwerkelijk is

³⁷ STATREC staat voor statistisch recidiverisico. Het is een maat die indicatief is voor de kans op algemene recidive en geeft dus geen daadwerkelijke nieuwe recidive weer. De StatRec-score wordt berekend op basis van zes statische variabelen:

1) sekse, 2) geboorteland, 3) delictcategorie, 4) leeftijd, 5) aantal strafzaken in het verleden en 6) de 'strafzaakdichtheid' = een maat voor het aantal strafzaken per jaar (aantal recidive zaken per jaar over actieve periode; Wartna, Tollenaar, & Bogaerts, 2009).

³⁸ Van de meeste ED-ers in 2006 (2.231 van totaal 2.427 ED-ers; 92%) zijn hiervoor de gegevens uit de justitiële documentatie terug gevonden en vergeleken met deze gegevens van ex-gedetineerden (20.629 veroordeelden) die in 2003 uitgestroomd zijn uit de gevangenis.

- opgenomen in het programma en het elektronisch monitoren niet alleen als kostenbesparend middel wordt ingezet;
- De combinatie van een hoge mate van controle en een hoge mate van ondersteuning is essentieel, wanneer ED een geloofwaardig alternatief voor gevangenisstraf moet zijn.

2.13 Haken, ogen en onverwachte neveneffecten

Onderzoeksvraag 3k: Wat zijn de haken en ogen en/of onverwachte neveneffecten van de invoering?

Verschillende aspecten van elektronische detentie staan in de wetenschappelijke literatuur ter discussie. Vollum en Hale (2002) duiden de volgende aan:

- Al dan niet kosteneffectief;
 - Over het algemeen wordt aangenomen dat ED goedkoper is, maar er zijn argumenten tegen: wat neem je precies mee in de kostprijs bijvoorbeeld en met welke andere prijs wordt de vergelijking gemaakt (hoog beveiligde plekken in het gevangeniswezen kosten meer dan laag beveiligde plekken bijvoorbeeld). Kosten van gevangenispersoneel zouden het hoogst zijn;
- Al dan niet daadwerkelijk een *diversion* (letterlijk: omleiding, hiermee wordt aangegeven dat het een omleiding van gevangenisstraf naar een alternatieve straf is) of meer een *net-widening* effect (aanzuigende werking van straf): door ET ook mensen onder een hogere mate van controle (van de staat) die anders een alternatieve, minder invasieve maatregel opgelegd zouden hebben gekregen;
 - Als er wel sprake kan zijn van *diversion* dan heeft dit een mogelijk gunstig effect op overbevolking in de gevangenis en waarschijnlijk ook besparing in kosten;
- Al dan niet minder detentieschade (door al dan niet betere mogelijkheden tot het behouden van woning, werk, familie en vrienden). Er zijn ook tegenargumenten die luiden dat elektronische detentie zelfs zou hebben geleid tot minder re-integratie: reclasseringswerkers die normaal worden getraind in het helpen van gedetineerden met het vinden van werk en behandeling en in het aanleren van sociale vaardigheden, worden nu getraind in het zelfverdediging, toezichttechnieken en wettelijke bepalingen in opsporingstechnieken (Corbett, 1989 in Vollum & Hale, 2002); ook is het sociale leven alsnog beperkt (onder andere omdat het zich geheel in de eigen woning moet afspelen) en reclasseringsambtenaren zeggen soms dat ze weinig tijd hebben voor de traditionele interactie met cliënten;
- Al dan niet adequate bescherming van de maatschappij: de techniek is niet foutloos bijvoorbeeld, daarnaast vraagt de elektronische detentie zelfdiscipline van de deelnemers: het is mogelijk de deur uit te lopen en de regels en beperkingen niet na te komen;
- Al dan niet een schending van de rechten van de mens, vooral die van de privacy van de elektronisch gedetineerde die een groot deel van de tijd kan worden gecontroleerd (Nellis, 2013 noemt dit een *Big Brother-style surveillance society*, een maatschappij met Big Brother-achtige toezichtpraktijken, p. 193).³⁹

³⁹ Het tweede deel van het recente boek over elektronische controlemiddelen van Nellis, Beyens & Kaminski (2013) gaat over verschillende debatten die worden gevoerd over elektronische controlemiddelen. Zo is er onder andere aandacht voor ethische aspecten, privatisering en ervaringen/het perspectief van de elektronisch gedetineerden zelf. De geïnteresseerde lezer wordt hiernaar verwezen. Ook in Devresse, Luypaert, Kaminski & Beyens (2006) en Beyens, Devresse, Kaminski & Luypaert (2007) komen verschillende

In de eerste pilot van ED worden naast een vooral positieve conclusie ook enkele kanttekeningen bij de resultaten gezet. Deze betreffen de toeleiding naar ED (vooral uit twee gevangenissen kwamen de aanmeldingen, waarbij voorlichting bij de rechters van belang werd gezien als middel om dit te verhelpen) en het bepalen van de exacte bijdrage aan het terugdringen van het cellentekort (Spaans & Verwers, 1997). Inhoudelijk gezien worden er geen kanttekeningen genoemd.

Voor wat betreft de Nederlandse situatie ten tijde van de tweede pilot ED (zie ook paragraaf 1.3), heeft de Inspectie voor de Sanctietoepassing in haar rapport in 2007 17 aanbevelingen gegeven om de praktijk van de tenuitvoerlegging van ED in Nederland te verbeteren. Deze aanbevelingen betreffen vooral de uitvoering van ED (regionaal in plaats van landelijk georganiseerd) en het hierdoor ontstane gebrek aan uniformiteit in de bejegening van ED-ers in de verschillende delen van het land. Ook het explicieter maken van verschillende regels, voorwaarden en uitvoeringsinstructies voor alle betrokken partijen (Penitentiaire Inrichting Administratief: PIA's, ED-ers, politie, et cetera) is hierbij een aanbeveling. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan regels voor inhoud van de plaatsingsadviezen over al dan niet ED, regels over wat te doen bij verdachte omstandigheden na uitvoering van een controle, regels voor frequentie van controles zowel thuis als op het werk, regels voor alcohol en drugsgebruik en controles hierop, regels voor overschrijding van de voorwaarden van de ED en regels voor integriteitsbeleid (ISt, 2007). Deze aanbevelingen zijn zoveel als mogelijk meegenomen in de aangepaste *Circulaire Wijziging toepassing Elektronische Detentie* (Staatscourant, 30 oktober 2009).

2.14 Duur

Onderzoeksvraag 4a: Hoe lang kan een ED-er maximaal elektronisch worden gedetineerd?

In de meeste landen is aangegeven hoeveel uur per week de ED-er onder elektronische detentie staat en zich in zijn woning moet bevinden. In Zweden wordt niet gespecificeerd hoeveel uur een persoon zich waar moet bevinden, maar wordt afhankelijk van werk en behandelprogramma een geïndividualiseerd programma opgesteld. In de beschikbare Deense literatuur is deze informatie niet heel gedetailleerd terug te vinden, maar wordt wel vermeld dat de ED niet geldt tussen 9.00 en 17.00 uur.

In Frankrijk is het voor het merendeel van de ED-ers (75%) zo dat zij alleen maandag tot en met vrijdag onder huisarrest staan en in het weekend elders mogen verblijven.

Voor België en Duitsland zijn de meest uitgebreide overzichten van de verdeling van de uren onder ED gevonden. In België worden de uren in drie categorieën verdeeld:

- 1 *Vaste uren* voor werk, opleiding en/of behandeling
- 2 *Vrije uren*: minimaal 8 en maximaal 25 vrije uren per week, staan niet in het uurrooster en worden niet gecontroleerd. De vrije uren mogen niet aanvangen voor 06.00 uur en niet eindigen na 22.00 uur. De vrije uren worden per maand uitgebreid volgens een vaste verdeling en vinden veelal in het weekend plaats, gelijkmatig verdeeld over zaterdag en zondag (op doordeweekse dagen maximaal 5 uur).
- 3 *Penitentiair verlof-recht*: 3 keer 36 uur per kwartaal

In Duitsland, ten slotte, zijn de uren ED als volgt verdeeld:

- Werk/opleiding/verzorgen van kinderen: ten minste 20 uur per week;
- Vrije tijd, die buiten de woning mag worden doorgebracht, is onderverdeeld naar weken ED (neemt toe naarmate langer in ED:

discussiepunten aan de orde, maar voor het onderhavige rapport voert het te ver om deze uitgebreid te bespreken.

- Week 1 t/m 4: 5 uur zaterdag en 5 uur zondag
- Week 5 t/m 8: 8 uur zaterdag en 8 uur zondag
- Week 9 en verder: van vrijdag 17.00 uur t/m maandag 8.00 uur

Indien werk op zaterdag en/of zondag plaatsvindt, kan de vrije tijd op doordeweekse dagen plaatsvinden.

3 Ervaringen met elektronische detentie in Europa

In deze paragraaf wordt voor de verschillende onderzochte landen in tabellen een overzicht gegeven van een aantal kenmerken van de elektronische detentie in die landen. Deze overzichten sluiten aan bij de onderzoeksvragen 3a t/m 3k en 4a en 4b (zie paragraaf 1.4). Eerst worden de vijf landen waarvan relatief veel informatie is gevonden over elektronische detentie in vogelvlucht besproken (paragraaf 3.1). Dit zijn Zweden, Denemarken, Frankrijk, België en Duitsland. Daarna volgen de overzichten per land (paragraaf 3.2 tot en met 3.9). Elk overzicht start met enkele basiskenmerken van het land, als de oppervlakte en het aantal inwoners, daarna volgt de informatie over verschillende aspecten van ED voor elk land. De meeste informatie is ook in de tekst in paragraaf 2 te vinden. De niet (geheel) in de tekst besproken kenmerken zijn:

- Procedure aanvragen/toekennen ED;
- Ervaringen van ED-ers, daar waar het niet-representatief kwalitatief onderzoek betreft;
- De mening van slachtoffers van misdrijven over ED;
- Overige vormen van elektronisch toezicht in betreffende landen.

Deze paragraaf is te gebruiken om de ervaringen en systemen van ED gerangschikt naar land te kunnen bekijken. De literatuurbronnen worden in de eerste rij van elke tabel genoemd.

3.1 In vogelvlucht

In deze paragraaf worden de vijf landen met ervaringen tot ED waarover redelijk veel informatie is gevonden kort samengevat. Dit zijn Zweden, Denemarken, Frankrijk, België en Duitsland (Baden-Württemberg).

Zweden

Zweden is van de in het onderhavige literatuuronderzoek onderzochte landen één van de twee landen die de langste en meeste ervaring met elektronische detentie 'aan de voorkant' heeft (het andere land is Frankrijk, zie onder). Elektronische detentie 'aan de voorkant' is daar in 1994 ingevoerd, met als belangrijkste achterliggende reden het voorkomen van detentieschade. In 2008 begonnen in Zweden 3.087 personen met ED. Alle type veroordeelden kunnen in Zweden in principe ED krijgen, hoewel er wel een maximale gevangenisstraf van 6 maanden mag zijn opgelegd. ED is in Zweden een executiemodaliteit van gevangenisstraf. De reclassering is de partij die de meeste taken heeft qua uitvoering van ED. De woonruimte van de ED-er moet geschikt zijn verklaard en ook het hebben van een goedgekeurde dagbesteding (meestal werk) is een vereiste. De toestemming van de ED-er zelf en die van de (volwassen) huisgeno(o)t(en) zijn eveneens noodzakelijk. Per ED-er wordt een gepersonaliseerd urenschema gemaakt, waarin per dag per activiteit staat waar hij zich moet bevinden en wat hij moet doen.

Denemarken

In Denemarken is sinds 2005 ervaring met elektronische detentie 'aan de voorkant'. Het voorkomen van recidive en detentieschade waren in Denemarken de belangrijkste redenen van invoering. De schaalgrootte van ED in Denemarken is niet zo groot: 246 ED-deelnemers in 2011. Ook in Denemarken is ED een executiemodaliteit van gevangenisstraf. De reclassering en de fabrikant van de enkelband voeren de meeste ED-taken uit. Denemarken stelt eisen aan de woonruimte van de ED-er en aan het hebben van werk. Denemarken maakt ook gebruik van een gepersonaliseerd urenschema.

Frankrijk

Overbevolking van gevangenen is in Frankrijk de belangrijkste drijfveer achter ED. Frankrijk is naast Zweden het land met de meeste ED-ervaring zowel qua aantal jaren ervaring (sinds 1997), als ook qua aantal deelnemers. In Frankrijk waren in november 2009 in totaal 3.636 personen met ED. Elektronische detentie is mogelijk voor veroordeelden die een gevangenisstraf hebben opgelegd gekregen van maximaal 2 jaar. ED een executiemodaliteit van gevangenisstraf. Penitentiair medewerkers zijn in Frankrijk belast met de meeste uitvoeringstaken van de ED. De woonruimte moet geschikt zijn verklaard. Het mag ook een hostel of werkplaats zijn, maar de praktijk is dat 99% thuis plaatsvindt. Ook het hebben van een goedgekeurde dagbesteding is vereist, welke meestal werk is. Ten slotte is de toestemming van de ED-er en ook die van eventuele (volwassen) huisgeno(o)t(en) een noodzakelijke voorwaarde.

België

België kent ED 'aan de voorkant' sinds 2002, met als belangrijkste reden van invoering een groot cellentekort. In België zijn (in maart 2012) 1.104 personen met ED en daarnaast staan er deelnemers op de wachtlijst. Alle veroordeelden met een maximale gevangenisstraf van 3 jaar komen in aanmerking voor ED, welke een executiemodaliteit van gevangenisstraf is. Het *Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht* (NCET) en justitieassistenten voeren de ED uit. De ED-er moet geschikte woonruimte en een goedgekeurde dagbesteding hebben (meestal werk). De toestemming van de ED-er zelf is in België impliciet: betrokkene moet de ED zelf aanvragen (waarmee zijn toestemming verondersteld kan worden). Daarnaast is toestemming van (volwassen) huisgeno(o)t(en) vereist. In België wordt per ED-er een gepersonaliseerd urenschema gemaakt.

Duitsland

In Duitsland worden zowel de betere resocialiseringskansen voor betrokkenen als ook de lagere kosten voor de deelstaat genoemd. Sinds 2010 loopt in Baden-Württemberg een pilot met ED 'aan de voorkant'. Er nemen 150 veroordeelden aan de pilot deel. De elektronische detentie is een executiemodaliteit van gevangenisstraf en de maximale gevangenisstraf is 4 maanden. De (geprivatiseerde) reclassering en private beveiligingsbedrijven voeren de meeste ED-taken uit. Ook in Duitsland wordt geschikte woonruimte verplicht gesteld, net als een goedgekeurde dagbesteding (meestal werk). De toestemming van de ED-er zelf en die van de (volwassen) huisgeno(o)t(en) zijn ook noodzakelijk. In Duitsland wordt per ED-er een gepersonaliseerd urenschema gemaakt.

In de paragrafen hieronder komen verschillende landen uitgebreider aan bod.

3.2 Zweden

3.2.1 Algemene kenmerken

Zweden heeft een oppervlakte van 449.964 km² en is daarmee circa 10,8 keer zo groot als Nederland (41.526 km²). Het aantal inwoners bedraagt 9,2 miljoen (<http://europa.eu>). Zweden telt 74 gedetineerden per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

3.2.2 Overzicht Zweden

Tabel 2. Overzicht Zweden

Studies (auteur, jaar)	Wennerberg (2013); Wennerberg & Holmberg (2007); http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Summary%20information%20on%20
-------------------------------	--

	Sweden.pdf; http://www.euprobationproject.eu/sheets/pdf/se.pdf ; http://.europa.eu ; Ministerie van Justitie Zweden (2004); De Kogel & Nagtegaal (2008)
Jaar van invoering ED	1994: ED-pilot met zes reclasseringsdistricten 1996: ED in heel Zweden Januari 1999: ED opgenomen in Swedish Penalty Code 2005: ED op grotere schaal
Naam programma	<i>Intensive Supervision with Electronic Monitoring (ISEM)</i> : combinatie van ED en intensief behandelprogramma van reclassering
Reden(en) invoering ED	<u>1994:</u> 1. Primair: vinden van solide alternatief voor gevangenisstraf dat voldoet aan eisen van <i>criminal justice</i> zonder negatieve gevolgen van gevangenisstraf 2. Secundair: kosten besparing <u>2005:</u> 1. schaalvergroting ED vanwege groeiend aantal veroordeelden 2. als gevolg van positieve resultaten van eerdere proeven
Doelgroep	<u>1994:</u> Veroordeelden met maximale gevangenisstraf van 3 maanden <u>2005:</u> Veroordeelden met maximale gevangenisstraf van 6 maanden
Juridisch kader en procedure	ED is een executiemodaliteit van gevangenisstraf Veroordeelde moet zelf verzoek doen zijn straf niet in de gevangenis, maar onder ISEM uit te zitten. Hij doet dit bij reclassering. Reclassering verricht assessment en bekijkt of veroordeelde aan eisen voldoet
Kenmerken ED-ers	Brottsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaten: <ul style="list-style-type: none"> • de helft van de ED-veroordeelden met een gevangenisstraf van maximaal drie maanden kreeg inderdaad ED • de meeste ED-veroordeelden waren veroordeeld voor rijden onder invloed (van alcohol) • ED-veroordeelden wat vaker gunstige sociale achtergrond dan veroordeelden in gevangenis
Aantal elektronisch gedetineerden	De meerderheid van de veroordeelden onder elektronisch toezicht in Zweden zitten in het ISEM-programma: in 2008 zijn 3.087 individuen ermee gestart; in vergelijking met 786 gedetineerden die zijn gestart met ET. Tussen 1997 en 2008 varieert het aantal ED-ers tussen de 2.000 en 4.000 starters per jaar (en het aantal ET-ers tussen de 0 en 750 deelnemers).
Vereisten voor deelname	1. geschikte woning 2. werkende telefoon 3. (goedgekeurd) werk 4. wanneer hij geen werk heeft, helpt de reclassering bij het vinden van werk; 5. op het werk is een aangewezen contactpersoon die reclassering op de hoogte stelt van verbreken voorwaarden 6. toestemming van huisgenoten 7. toestemming van de betrokken veroordeelde 8. geen alcohol en/of drugsgebruik 9. betalen van 50 SKr per dag (€ 5,25) aan een slachtoffer fonds ⁴⁰ 10. deelname aan een motivatie-voor-verandering-programma van de reclassering 11. deelname aan programma's ter behandeling verslaving
Overige	Reclassering komt onaangekondigd enkele keren per week langs voor controle. Dit

⁴⁰ Het idee hierachter was dat veroordeelden met ED in vergelijking met veroordeelden die geen ED werd toegestaan financieel gezien in een betere situatie zaten. Dit gezien het feit dat ze werken. Een deel van dit geld moest naar de slachtoffers.

programmaonderdelen	kan zowel thuis als op het werk zijn. Hierbij ook alcohol controle mogelijk. Drugsgebruik wordt aan het begin van de ED getest en wanneer de reclassering het nodig acht
Aantal keer melden ED-er	n.v.t.
Lengte maximale duur ED	Zes maanden
Aantal uur ED per dag	Afhankelijk van werk en behandelprogramma wordt een schema opgesteld
Mogelijkheid overdag ED thuis en 's nachts in gevangenis	Nee
Betrokken organisaties	
PIW-ers	Nee
Gevangeniswezen	Bij overtreden voorwaarden door restant straf uitzitten in de gevangenis
Reclassering	Reclassering is belangrijkste betrokken partner. Redenen (Wennerberg, 2013): 1. hierdoor betrouwbare en strikte controle over tenuitvoerlegging ED 2. vanwege sterke re-integratie-component van ED moest reclassering toch al nauw worden betrokken
Private beveiligingsbedrijven	Nee
Politie	Nee
Taken betrokken organisaties	
Plaatsen en verwijderen apparatuur	Reclassering
Meldkamer	Ja, verder geen informatie beschikbaar
Registreren meldingen	Reclassering
Inschakelen andere partijen bij meldingen	Reclassering
Toezicht houden	Reclassering
Re-integratie componenten	Vanaf het begin werd veel waarde gehecht aan het koppelen van ED met een behandelprogramma (i.t.t. de VS en Engeland en Wales): 1. deelname aan een motivatie-voor-verandering-programma van de reclassering 2. deelname aan programma's ter behandeling verslaving
Terughalen naar detentie	Reclassering
Technische middelen	Enkelband ('RF-technology'), geen GPS
Kosten	niet gevonden en/of niet gerapporteerd (NG)
Schending ED-condities	
Zo ja, welk moment	NG
Consequenties en procedure schending voorwaarden	Strikt. Bij overtreding voorwaarden, zoals enig alcohol of drugsgebruik, direct naar gevangenis voor uitzitten restant straf Brottsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaten: • 6% van de ED-ers moest het ED-programma verlaten vanwege schending voorwaarden (meestal gebruik van alcohol)
Effectiviteit	
Vinden of behouden	Brottsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van

werk	de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaten: <ul style="list-style-type: none"> • ED-ers werkten gemiddeld 30 uur per week • schendingen van voorwaarden tijdens werk werden vaak door contactpersonen op het werk opgelost, in plaats van hiervoor de reclassering te betrekken • ED-veroordeeld kan blijven werken
Vinden of behouden woning	NG
(relatie met) partner	NG
Identiteitspapieren	NG
Inkomen	NG
Schuldhelpverlening	NG
Zorg	NG
Recidive	Brotsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaat: Geen verschil in recidive tussen ED-groep en controle groep
Ervaringen ED-er	Brotsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaat: ED wordt als minstens zo intrusief ervaren als gevangenisstraf wat betreft inbreuk makend op vrijheid van bewegen Brotsförebyggande rådet (1999a en 2005a in Wennerberg, 2013): vragenlijst-onderzoek naar ervaringen van 1600 ED-ers en 104 medebewoners van het huis ten tijde van de ED: <ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding door reclassering als positief ervaren • Conditie van geen alcohol of drugsgebruik, werk, onaangekondigde bezoeken thuis en dragen elektronisch toezicht-middel niet moeilijk om aan te houden • Wel moeite met: onderhouden normaal contact met vrienden, participeren in vrijetijdsbesteding • Algemeen oordeel: mildere sanctie dan gevangenisstraf Brotsförebyggande rådet (2007a in Wennerberg, 2013): klein aantal interviews naar ervaringen met ED na verdubbeling naar max. 6 maanden: <ul style="list-style-type: none"> • Algemeen oordeel: positief
Ervaringen slachtoffer	Brotsförebyggande rådet (2007a in Wennerberg, 2013): interview met 41 slachtoffers van gewelddadig of seksueel delict en/of beroving: <ul style="list-style-type: none"> • Meerderheid stond positief tegenover ED • Slachtoffers van ernstige misdrijven negatiever dan slachtoffers van minder ernstige misdrijven • Slachtoffers van huiselijk geweld sterke gevoelens, zowel positief als negatief
Werkzame elementen	Programma succesvol doordat (Wennerberg, 2013): <ul style="list-style-type: none"> • Koppeling tussen ED en behandeling is van vitaal belang wanneer re-integratie ook van belang wordt geacht; • Combinatie van hoge mate van zorg en hoge mate van controle is essentieel; • Aanstelling van een aantal key-reclasseringsbeambten die het programma ondersteunden en mogelijke weerstand konden wegnemen. Weinig tegenstand in de maatschappij vanwege (Wennerberg, 2013): <ul style="list-style-type: none"> • Duidelijk gekozen media strategie en specifiek personeel dat de media informeerde • Doelgroep van ED was laag-risico

	<ul style="list-style-type: none"> • Geen incidenten met ED in de media geweest • Geleidelijke invoering van de ED: eerst regionale pilotfase, daarna nationale pilot • Aan elke nieuwe fase was grondige evaluatie gekoppeld
Voldeed ED aan de verwachtingen	
Toeleiding naar ED	NG
m.b.t. redenen van invoer ED	<p>Brottsförebyggande rådet (1999a in Wennerberg, 2013): evaluatieonderzoek van de pilot van de eerste introductie. 600 gedetineerden met ED werden vergeleken met gematchte controlegroep. Resultaten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • geen negatieve consequenties van gevangenisstraf • economisch voordeel voor de maatschappij is dat het aanzienlijk (niet nader gespecificeerd) goedkoper is dan gevangenisstraf
Haken en ogen aan invoering	NG
Neveneffecten	NG
Overige inzet elektronische controlemiddelen	<p>1. <i>Electronically Monitored release</i> (ET): laatste maanden van (vaak lange) gevangenisstraf thuis onder EM uitzitten. Deze vorm van ET wordt ook wel EM-release genoemd en komt vóór de periode van voorwaardelijke invrijheidstelling</p> <p>2. EM in de gevangenis: gedetineerden dragen een elektronisch middel waarmee ze binnen de gevangenis kunnen worden gevolgd</p> <p>In de toekomst wordt gedacht aan een derde vorm van ET, namelijk als preventieve maatregel bij <i>restraining orders</i>: contactverbod (vaak gebruikt tegen daders van huiselijk geweld en stalkers)</p>

NG= niet gevonden en/of niet gerapporteerd

3.3 Denemarken

3.3.1 Algemene informatie

Denemarken heeft een oppervlakte van 43.094 km² en is daarmee net iets groter dan Nederland (41.526 km²). Het aantal inwoners is 5,5 miljoen (<http://europa.eu>). In totaal zijn er in Denemarken 4.070 gedetineerden, 71 per 100.000 inwoners (in 2010; Deense gevangenis en reclassering, 2011). Dit is iets meer dan in 2008: 63 per 100.000 (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

3.3.2 Overzicht Denemarken

Studies (auteur, jaar)	<p><i>International Roundtable for Correctional Excellence (Roundtable)</i>; Deense gevangenis en reclassering (2011); persoonlijke communicatie (telefoongesprek DSP-Denemarken); http://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=DK; http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Summary%20information%20on%20Denmark.pdf</p>
Jaar van invoering ED	2005: eerste invoering; aanpassingen in 2006, 2008 en 2010
Naam programma	<i>Home curfew detention scheme</i>
Reden(en) invoering ED	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bijdrage aan reductie recidive met elektronische controle 2. Behouden van contacten met familie, vrienden, werk en studie; lagere kosten 3. Slimmere, intelligentere manier om te straffen 4. De gevangenis als <i>school for crime</i> wordt vermeden.
Doelgroep	<p>In het begin: alleen verkeersovertreders</p> <p><u>Vanaf 1 juli 2010:</u></p> <p>Alle straffen (alle delicten) met maximale duur van 5 maanden, met uitzondering van overtreders van Deense wapenwet die zijn veroordeeld voor straf tot maximaal 14</p>

	dagen (zij krijgen geen ED)
Juridisch kader en procedure	Betrokkene moet verzoek indienen. Krijgt na veroordeling een brief thuis waarin hij voor de keuze tot ED of reguliere gevangenisstraf wordt gesteld
Aantal elektronisch gedetineerden	In 2007 nog 100 personen, relatief sterke stijging naar 246 in eerste 11 maanden van 2011
Vereisten voor deelname	NG
Overige programma-onderdelen	Geen drank of drugsgebruik Gepersonaliseerd uren-schema Eisen aan werk Eisen aan woning Deelname aan preventieproject ter voorkoming recidive
Aantal keer melden ED-er	NG
Lengte maximale duur ED	5 maanden
Aantal uur ED per dag	NG
Mogelijkheid overdag ED thuis en 's nachts in gevangenis	Dat niet, maar wel: tussen 9 en 5 geldt ED niet, daarna weer naar huis onder elektronische detentie
Betrokken organisaties	
PIW-ers	Niet echt
Overig gevangeniswezen	Nee
Reclassering	Ja; er zijn 69 reclasseringsmedewerkers belast met het toezicht; zij hebben verschillende achtergronden: PIW-ers, sociaal werkers, stafleden belast met administratieve handelingen
Private beveiligingsbedrijven	NG
Politie	NG
Fabrikant technische middel	Elmo-Tech (3M Electronic Monitoring)
Overig	Acht regionale <i>intensive monitoring</i> centra
Taken betrokken organisaties	
Meldkamer	NG
Plaatsen en verwijderen apparatuur	NG
Registreren meldingen	NG
Onderhoud materiaal	Elmo-Tech (3M Electronic Monitoring)
Inschakelen andere partijen bij meldingen	Reclassering
Toezicht houden	Reclassering
Re-integratie componenten	NG
Terughalen naar detentie	NG

Overig	NG
Technische middelen	GPRS-gebaseerde techniek
Kosten	75 euro per persoon per dag
Schending ED-condities	
Zo ja, welk moment	NG
Consequenties en procedure schending voorwaarden	NG
Effectiviteit	
Vinden of behouden werk	NG
Vinden of behouden woning	NG
(relatie met) partner	NG
Identiteitspapieren	NG
Inkomen	NG
Schuldhelpverlening	NG
Zorg	NG
Recidive	20% recidiveert
Ervaringen ED-er	NG
Ervaringen slachtoffer	NG
Werkzame elementen	NG
Voldeed ED aan de verwachtingen	
Toeleiding naar ED	NG
m.b.t. redenen van invoer ED	NG
Haken en ogen aan invoering	NG
Neveneffecten	NG
Overige inzet elektronische controlemiddelen	<i>Niet</i> bij vervroegde invrijheidsstelling: wordt als te kleine doelgroep beschouwd

NG= *niet gevonden en/of niet gerapporteerd*

De ins en outs van het Deense systeem zijn niet goed terug te vinden in de literatuur (althans niet op Engelstalige websites of in Engelstalige artikelen).

3.4 Noorwegen

3.4.1 Algemene informatie

Noorwegen heeft een oppervlakte van 385.155 km² (www.wikipedia.nl; geraadpleegd februari 2013) en is daarmee bijna 9,3 keer zo groot als Nederland (41.526 km², <http://europa.eu>). Het aantal inwoners is 4,81 miljoen (www.cepprobation.org). In totaal zijn er in Noorwegen 3.367 gedetineerden, 70

per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

Volgens informatie uit de *International Roundtable for Correctional Excellence (Roundtable, 2012)* waar ook Nederland (DJI) lid van is, is er geen ED in Noorwegen:

- Alleen elektronisch toezicht in latere fase van detentie;
- Elektronisch Toezicht veel toegepast al sinds meerdere jaren;
- GW en Reclassering zijn 1 organisatie in Noorwegen. Reclassering houdt toezicht;
- Met of zonder (penitentiair) programma, kaal ET bestaat ook;
- Er is redelijke politieke consensus, ook weinig publiek debat;
- Niet in preventieve hechtenis-fase;
- Geen ervaringen met langere perioden dan 30 dagen.

Aangezien er geen ED-ervaringen zijn in Noorwegen, is er voor dit land verder geen overzicht gemaakt.

3.5 Finland

3.5.1 Algemene informatie

Finland heeft een oppervlakte van 338.000 km² en is daarmee ruim 8 x keer zo groot als Nederland (41.526 km²). Het aantal inwoners is 5,3 miljoen (<http://europa.eu>). In totaal zijn er in Finland 3551 gedetineerden, 67 per 100.000 inwoners (www.cepprobation.org).

Sinds 1 november 2011 wordt ED geïmplementeerd als *front door scheme (Roundtable, 2012)*. In het EU probation project (zie ook paragraaf 2.1) werd de intentie uitgesproken om ED te gaan implementeren vanaf begin 2011. De plannen hiervoor waren als volgt. De ED zou in plaats van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van maximaal 8 maanden worden opgelegd. De eisen hieraan zouden dan in ieder geval zijn dat betrokkene hiervoor geschikt zou moeten zijn en een werkstraf niet mogelijk zou zijn. Als voorbeelden van ongeschiktheid voor ED worden genoemd: eerdere oplegging van een onvoorwaardelijke gevangenisstraf en de aard van het huidige delict. Finland was van plan om ED als een voorwaardelijke straf (*alternative sanction*) te gaan beschouwen, wettelijk gezien. Een andere eis is nog dat de betrokkene geen middelen gebruikt.

Er is verder weinig informatie over ED in Finland in Engelstalige literatuur gevonden. Wel wordt in de *Roundtable* nog genoemd dat het verstandig is om het benodigde materiaal en alle overige technische aspecten door 1 partner te laten uitvoeren, in plaats van door meerdere. Dit gezien het feit dat het in Finland bij problemen in een testfase onduidelijk was wie voor welke problemen verantwoordelijk was en wie het zou gaan oplossen, wat veel tijd en dus geld kostte.

3.6 Frankrijk

3.6.1 Algemene informatie

Frankrijk heeft een oppervlakte van 550.000 km² en is daarmee circa 13,2 keer zo groot als Nederland (41.526 km², <http://europa.eu>). Het aantal inwoners bedraagt 62,1 miljoen in juli 2008 en in totaal zijn er in Frankrijk 62.100 gedetineerden, 100 gedetineerden per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

3.6.2 Overzicht Frankrijk

Tabel 3. Overzicht Frankrijk

Studies (auteur, jaar)	Lévy (2013); http://www.euprobationproject.eu/sheets/pdf/fr.pdf ; http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Summary%20information%20on%20France.pdf ; Goossens (2005)
Jaar van invoering ED	19 december 1997: ED voor het eerst in de Franse wet opgenomen (wet nr. L. 97-1159) Oktober 2000: ED ook daadwerkelijk in de praktijk ingevoerd 3 april 2003: wijzigingen in ED (wet nr. D. 2002-479) 2004: aantal personen met ED neemt toe van enkele tientallen naar enkele honderden 24 november 2009: wijzigingen in ED (wet nr. L. 2009-1436)
Naam programma	<i>Placement under Electronic Monitoring (PEM)</i>
Reden(en) invoering ED	1. Na positieve ervaringen van experimenten met ET in andere landen (UK, Nederland, Zweden) 2. Werd gezien als effectief en financieel aantrekkelijk middel om recidive te voorkomen 3. Werd gezien als manier om overbevolking in gevangenis aan te pakken
Doelgroep	<u>24 november 2009:</u> Veroordeelden met maximale gevangenisstraf van 2 jaar; in geval van recidivist: gevangenisstraf van maximaal 1 jaar
Juridisch kader en procedure	Als executiemodaliteit van gevangenisstraf (artikelnummers 723-7 en 723-15 van de <i>Code of Criminal Procedure</i>) <i>De Juge d'Application des Peines (JAP) legt de ED op</i> ⁴¹
Aantal elektronisch gedetineerden	Ongeveer 4.000 veroordeelden onder elektronisch toezicht (ED en ET), waarvan het grootste deel onder ED: 90,9% (3.636 veroordeelden)
Kenmerken ED-ers	Kensley & Narcy (2008) in Lévy (2013): onderzoek naar ED-ers in vergelijking met gedetineerden (straf even lang) in 2000-2006, ED-ers zijn significant: <ul style="list-style-type: none"> • Vaker vrouw (5,3% i.v.m. 3,3%) • Vaker in bezit Franse nationaliteit (92,4% i.v.m. 76,6%) • Vaker samen met partner (42,1% i.v.m. 23,4%) • Ouder (gemiddeld 34 i.v.m. 29,4 jaar) • Hebben vaker kinderen (gemiddeld 1,1 kind i.v.m. 0,6 kind) • Vaker hoger opgeleid (analfabeet of basisschool bij ED-ers 18% i.v.m. 50,1% van de gedetineerden) • Vaker in bezit van werk (71,7% i.v.m. 34,5%) • Vaker veroordeeld voor rijden onder invloed (alcohol; 22,4% i.v.m. 10,4%) • Vaker veroordeeld voor gewelddadige misdrijven (19,1% i.v.m. 15,4%) • Minder vaak veroordeeld voor ernstige diefstal/overvallen 10,6% i.v.m. 19,2%) Kensley, Pitoun, Lévy, & Tournier, 2003 in Goossens (2005): <ul style="list-style-type: none"> • 27% van de ED-ers heeft diefstal gepleegd, 17% verkeersdelicten, 15% drugsdelicten, 11% mishandelingen en 9% seksuele agressie
Vereisten voor deelname	<ul style="list-style-type: none"> • Geen woonhuis noodzakelijk voor ED, hostel of werkplaats mag bijvoorbeeld ook; in 99% van de gevallen vind het wel thuis plaats • Alle delicten zijn mogelijk • Toestemming van de ED-er • Toestemming van al zijn/haar huisgenoten • Het hebben van werk of studie of volgen training • Medische behandeling • Familie (plus de mensen met wie hij omgaat)

⁴¹ Dit is een rechter die belast is met het uitvoeren van straffen en hun eventuele aanpassingen naar omstandigheden en de persoonlijke situatie van een verdachte. Hij wordt hierbij geholpen door de *Service Pénitentiaire d'Insertion et de Probation* (de Franse reclassering).

Overige programmaonderdelen	Theoretisch heeft de JAP mogelijkheden tot opleggen van veelheid aan condities die ook beschikbaar zijn voor voorwaardelijke invrijheidstelling (artikel 132-44 en 132-46 van de CCP), 25% van de ED-ers heeft aanvullende programmaonderdelen
Aantal keer melden ED-er	NG
Lengte maximale duur ED	Maximaal 2 jaar; in geval van recidivist maximaal 1 jaar Gemiddelde duur is 2,4 maanden; 4,1% langer dan 6 maanden
Aantal uur ED per dag	NG
Mogelijkheid overdag ED thuis en 's nachts in gevangenis	Nee, maar wel: voor 75% van de ED-ers geldt dat zij alleen maandag t/m vrijdag onder elektronisch huisarrest staan en in het weekend elders mogen verblijven
Betrokken organisaties	
PIW-ers	Ja
Overig gevangeniswezen	NG
Reclassering	NG
Private beveiligingsbedrijven	Nee
Politie	NG
Fabrikant technische middel	Ja
Taken betrokken organisaties	
Meldkamer	PIW-ers. Er zijn 12 regionale surveillance centra (<i>Cour des Comptes</i>) verdeeld over hoofdstedelijk Frankrijk
Plaatsen en verwijderen apparatuur	PIW-ers
Registreren meldingen	PIW-ers
Onderhoud materiaal	Fabrikant technische middel
Inschakelen andere partijen bij meldingen	PIW-ers
Toezicht houden	PIW-ers
Re-integratie componenten	De ED bestaat uit weinig meer dan de enkelband en werk; behandeling, sociale steun en contact met sociaal werkers is minimaal wanneer de ED incidenten-vrij is
Terughalen naar detentie	PIW-ers
Technische middelen	Enkelband die contact maakt met ontvanger in huis van ED-er; basis: GSM-technologie
Kosten	Lévy (2013) vat de kosten samen van vijf verschillende rapporten die gaan over vier vormen van straf te weten ED, semi-open gevangnissen, straffen in de gemeenschap en gevangenis. De kosten voor deze vier vormen van straffen laten tussen de vijf rapporten grote verschillen zien. Lévy (2013) levert kritiek op deze onverklaarbaar grote verschillen in de verschillende rapporten. In de 5 rapporten variëren de kosten van ED van 30 tot 60 euro per dag en die van gevangenisstraf van 39 tot 80 euro per dag
Schending ED-condities	
Zo ja, welk moment	<i>Direction de l'Administration Pénitentiaire</i> (DAP; in Lévy, 2013): NB cijfers gaan over ET én ED en zijn niet apart beschikbaar voor alleen ED-ers:

	<ul style="list-style-type: none"> • 5,5% van 8.217 ED-ers én ET-ers is zodanig geschonden dat ze terug naar de gevangenis moesten (453 veroordeelden) • 0,4% van 8.217 ED-ers én ET-ers heeft de enkelband vernietigd en is gevlucht (33 veroordeelden) <p>Kensley & Narcy (2008 in Lévy, 2013): NB cijfers gaan over ET én ED en zijn niet apart beschikbaar voor alleen ED-ers:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Geen incidenten: 56,4% van ED plus ET • 1 of 2 incidenten: 30% van ED plus ET • Meer dan 2 incidenten: 13,6% van ED plus ET
Consequenties en procedure schending voorwaarden	NG
Effectiviteit	
Vinden of behouden werk	NG
Vinden of behouden woning	NG
(relatie met) partner	NG
Identiteitspapieren	NG
Inkomen	NG
Schuldhelpverlening	NG
Zorg	NG
Recidive	NG
Ervaringen ED-er	NG
Ervaringen slachtoffers	NG
Werkzame elementen	NG
Relatie ED-verwachtingen	
Toeleiding naar ED	NG
m.b.t. redenen van invoer ED	<p>Eerste invoering ED in 1997, echter pas in de praktijk vanaf 2000. Redenen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Franse uitvoeringsorganisatie (<i>Direction de l'Administration Pénitentiaire</i>) was niet erg bereid tot uitvoeren van ED • Vanwege neerwaartse trend in aantal gedetineerden in gevangenis (overbevolking speelde minder vanaf 1996) • Vanwege enorme stijging andere alternatieve straffen voor gevangenis • Vanwege linkse regering toen aan de macht
Haken en ogen aan invoering	NG
Neveneffecten	NG
Overige inzet elektronische controlemiddelen	<ol style="list-style-type: none"> 1. ET in fase van voorlopige hechtenis 2. ET in fase van rechtszitting als onderdeel van een overeenkomst met de aanklager (<i>plea bargain</i>) 3. Veroordeelden met een resterende gevangenisstraf van maximaal 2 jaar, voor zover het veroordeelden betreft die niet meer dan 5 jaar gevangenisstraf in totaliteit hebben opgelegd gekregen. 4. Degenen die niet geprofiteerd hebben van enig re-integratie programma (<i>adjustment measure</i>) gedurende hun gevangenisstraf worden, in principe, automatisch onder ED in vrijheid gesteld voor de laatste 4 maanden van hun

	<p>gevangenisstraf (of tweederde van hun straf wanneer de totale straf minder dan 6 maanden is).⁴²</p> <p>Vier varianten van elektronisch toezicht <i>na</i> het uitzitten van de onvoorwaardelijke gevangenisstraf zijn mogelijk:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ET in fase van voorwaardelijke invrijheidstelling (<i>Placement under Mobile Electronic Monitoring</i>; PMEM) 2. ET als onderdeel van sociaaljuridisch toezicht op ernstige zeden- en geweldsdelinquenten (<i>socio-judicial supervision</i>) 3. ET als onderdeel van juridisch toezicht op gevaarlijke personen (<i>judicial surveillance of dangerous persons</i>) 4. ET als onderdeel van veiligheidstoezicht op ernstige delinquenten (<i>safety surveillance</i>)
--	--

NG= niet gevonden en/of niet gerapporteerd

3.7 Verenigd Koninkrijk

Algemene informatie

Oppervlakte totaal: 244.820 km²

Oppervlakte relatief aan NL: 5,9 keer zo groot als Nederland (41.526)

Inwoners: 61,7 miljoen (<http://europa.eu>)

3.7.1 Engeland en Wales

Algemene informatie

54,98 miljoen inwoners, 153 gedetineerden per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

Elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf 'aan de voorkant' bestaat in Engeland en Wales niet. Wel is er (ruime) ervaring met elektronisch toezicht, maar dan voor andere strafmodaliteiten

(www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=EW):

- Als onderdeel van een *community order* (sectie 177 van de *Criminal Justice Act* 2003) kan een *curfew requirement* worden ingesteld. Dit is een periode van maximaal zes maanden waarin betrokkene zich minimaal 2 en maximaal 12 uur (overdag of 's nachts) op een bepaalde vooraf afgesproken plaats moet bevinden. Deze *curfew requirement* wordt meestal elektronisch gemonitord.
- Als onderdeel van de *Home Detention Curfew* (sectie s.34A van de *Crime and Disorder Act* 1998, toegevoegd aan de *Criminal Justice Act* 1991 en sectie 246 *Criminal Justice Act* 2003) kan een gedetineerde aan het einde van zijn gevangenisstraf voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. In Engeland en Wales is de *Parole Board* de instantie die beslist over voorwaardelijke invrijheidstelling. Dit is een uitvoeringsinstantie die valt onder de verantwoordelijkheid van de *Home Office*, het Engelse ministerie van justitie (De Kogel & Nagtegaal, 2006). Betrokkene krijgt hierbij dan eveneens verplicht de *electronically monitored curfew* opgelegd, van meestal 12 uur per dag.

3.7.2 Schotland

5,2 miljoen inwoners, 148 gedetineerden per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

⁴² Het is niet duidelijk uit de tekst op te maken of het gaat om de voorwaardelijke of onvoorwaardelijke fase van de tenuitvoerlegging van de straf.

Elektronische detentie als alternatief voor gevangenisstraf bestaat ook in Schotland niet. De ervaring met elektronisch monitoren is als volgt

(http://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=SC):

- Als onderdeel van een *Community Payback Order* (sectie 14 Criminal Justice and Licensing (Scotland) Bill 2010 toegevoegd aan secties 227A – 227ZK van de Criminal Procedures (Scotland) Act 1997). Dit is een alternatieve straf voor gevangenisstraf met daarbij de keuze uit maximaal 9 mogelijke voorwaarden. Alleen wanneer één van deze voorwaarden wordt geschonden, kan ET worden ingezet als sanctie hiervoor.
- Als onderdeel van de *Release on Licence* (Prisoners and Criminal Proceedings (Scotland) Act 1993) kan een gedetineerde aan het einde van zijn gevangenisstraf voorwaardelijk in vrijheid worden gesteld. Betrokkene kan hierbij onder elektronisch toezicht worden gesteld.

Zie Smith (2001) voor een evaluatie van de Schotse ervaringen met elektronisch monitoren in deze andere juridische kaders.

3.7.3 Noord-Ierland

Inwoners: 1,8 miljoen; 81 gedetineerden per 100.000 inwoners (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013).

Ook in Noord-Ierland bestaat ED niet. Wel zijn er mogelijkheden om elektronisch toezicht te houden als onderdeel van schorsing van voorlopige hechtenis, als voorwaarde bij voorwaardelijke invrijheidstelling, om de 'avondklok' (*curfew*) en het verlenen van de medewerking aan voorwaardelijke invrijheidsstelling te controleren. Ten slotte wordt nog genoemd dat elektronisch monitoren voor levenslang gestraften mogelijk is en dat deze modaliteit als executiemodaliteit van gevangenisstraf kan worden gezien (http://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=NI).

3.8 België

3.8.1 Algemene informatie

Aantal inwoners: 10,76 miljoen in maart 2009. Aantal gedetineerden per 100.000: 94 (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013). In Beyens en Kaminski (2013) wordt een iets hoger aantal genoemd: 100 per 100.000. Dit verschil komt wellicht doordat in dit laatste cijfer ook elektronisch gedetineerden worden meegeteld. De oppervlakte van België is 30.528 km² (<http://europa.eu>), waarmee België iets kleiner is dan Nederland: 0,71 keer zo groot (41.526 km², <http://europa.eu>).

3.8.2 Overzicht België

In België is in het verleden geprobeerd ED als autonome straf in te voeren (bij wetsvoorstel in 2003), maar dit is er niet doorheen gekomen. De discussie hierover komt regelmatig nog op (persoonlijke communicatie, 17 april 2013). Door het *Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie* in België is destijds een uitgebreid onderzoek verricht naar de visie van de rechterlijke macht over de mogelijkheden tot invoering van ED als autonome straf (zie Goossens, 2005). Het belangrijkste argument tegen de ED als autonome straf was het gevaar van *net widening*: de kans dat veroordeelden die normaliter een minder strenge straf zouden hebben gekregen, met de beschikbaarheid van ED als straf nu wel een vrijheidsstraf opgelegd zouden krijgen, namelijk ED. Dit wordt ook wel de 'aanzuigende werking van de straf' genoemd. Ook wordt door Goossens (2005)

geconcludeerd dat het risico van *net widening* sterker is naarmate er eerder (*front door*) in de strafuitvoeringsprocedure wordt besloten tot ED.

Ten slotte stelt het rapport dat van de invoering van ED *als autonome straf* niet wordt verwacht dat deze de gevangenispopulatie doet afnemen. Wel werd verwacht dat ED als autonome straf effect heeft op de effectiviteit van de tenuitvoerlegging van relatief korte vrijheidsstraffen, die nu in België voor een groot deel niet worden uitgevoerd.⁴³ In de Ministeriële omzendbrief van 25 juli 2008 (Federale Overheidsdienst Justitie, 2008) staat een uitgebreid overzicht van de voorwaarden en reglementeringen van Elektronische Detentie in België. Een samenvatting hiervan is in onderstaande overzichtstabel van België te vinden. In een beleidsbrief van de Minister van Justitie in België (2012) wordt (onder meer) nader beleid over de elektronische enkelband aangekondigd, zoals de invoering van ET in het kader van voorlopige hechtenis, maar deze informatie is bij het zoeken van de literatuur in het onderhavige onderzoek niet gevonden.⁴⁴

Tabel 4. Overzicht België

Studies (auteur, jaar)	http://www.euprobationproject.eu/national_detail.php?c=BE http://justitie.belgium.be; www.staatsblad.be; http://www.ejustice.just.fgov.be/wet/wet.htm ; Beyens & Kaminski (2013); Beyens, Bas, & Kaminski (2007), Federale Overheidsdienst Justitie (2008); www.mensenrecht.be ; Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012); Ministerie van Justitie België (2012); Vanhaelemeesch (2013) ⁴⁵ ; Vanhaelemeesch (2012); http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Summary%20information%20on%20Belgium%20corr.pdf
Jaar van invoering ED	<u>1998:</u> Eerste pilot met elektronisch <i>toezicht</i> als onderdeel van voorwaardelijke invrijheidstelling (maximaal 3 maanden) <u>2002:</u> Invoering elektronische detentie (Ministeriële Omzendbrief nr. 1746 van 9 augustus 2002 in Beyens, Bas, & Kaminski, 2007).
Naam programma	Elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit
Reden(en) invoering ED	<u>1998:</u> Reductie van de overbevolking (het te grote aantal gedetineerden) in de gevangenis ⁴⁶ en tegelijkertijd re-integratie elementen <u>Vanaf 2006:</u> Belangrijke drijfveer voor ED in België is de overweldigende overbevolking. Daarom

⁴³ Daarbij duidt het rapport vier andere mogelijkheden ter reductie van de gevangenispopulatie aan. Dit zijn: 1) het opvoeren van de maximale termijn van ED, 2) de rechter te verplichten een uitvoeringsmodaliteit van de straf te motiveren, 3) gelijktijdig beperken van de delicten waar überhaupt gevangenisstraf voor staat; dus zorgen voor alternatieve straffen (zoals taakstraffen) ter vervanging van gevangenisstraffen 4) de zekerheid dat een opgelegde straf wordt uitgevoerd (Goossens, 2005).

⁴⁴ Kort voor publicatie van het onderhavige literatuuronderzoek werd bekend dat op 12 maart 2013 een nieuwe Ministeriële Omzendbrief is verschenen. Deze informatie lag buiten het bereik van de literatuurzoektocht van het onderhavige onderzoek (zie ook paragraaf 1.5) en is om die reden niet meegenomen. Voor de geïnteresseerde lezer wordt verwezen naar de Ministeriële Omzendbrief nr. ET/SE - 1 van 12/03/2013 betreffende de reglementering inzake het elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit voor gevangenisstraffen waarvan het totaal in uitvoering zijnde gevangenisstraffen drie jaar niet overschrijdt.

⁴⁵ Dit onderzoek is een vervolg op/uitbreiding van het onderzoek van Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012).

⁴⁶ In Beyens, Bas & Kaminski (2007) wordt bijvoorbeeld genoemd dat er op 19 december 2006 9.854 gedetineerden in de gevangenis zaten, terwijl de capaciteit op dat moment 8.311 plaatsen was (een overbevolking van meer dan 18%).

	<p>bijvoorbeeld ook: straffen onder 6 maanden niet uitgevoerd, gevangenisstraffen tot 3 jaar herleid tot eenderde en alleen uitgevoerd voor de zwaarste misdrijven. Daarbij worden gevangenisstraffen tot 3 jaar grotendeels omgezet in elektronische detentie. Veroordeelden worden voorlopig in vrijheid gesteld na het uitzitten van eenderde van de straf. Dit geldt zowel voor degenen die onder elektronische detentie hun straf hebben uitgezeten als voor degenen die dit in de gevangenis hebben gedaan (persoonlijke communicatie, 17 april 2013).</p>
Doelgroep	Korter dan 3 jaar gestraften
Kenmerken ED-ers	<p><u>Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012): kwalitatieve interviews bij 27 ED-ers:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Meerderheid was man (25 van de 27) • Gemiddelde leeftijd 36 jaar • Meestal vrijgezel of gescheiden (17 van 27) • Iets vaker kinderen dan geen kinderen (14 van 27) • Iets meer dan de helft woonde samen met huisgenoten (14 van 27) • Iets minder dan helft had een baan (12 van 27), werk zoekende (7) of volgen van opleiding (2) • Meestal minder dan 3 maanden ED (12)
Juridisch kader en procedure	<p>ED is een executiemodaliteit van gevangenisstraf</p> <p><u>Ministeriële omzendbrief nr. 1746 van 9 augustus 2002, in Beyens, Bas, & Kaminski, 2007:</u></p> <p>De toepassingspraktijk van elektronische detentie zoals deze gold tot medio 2006. De doelgroep, selectie- en toekenningsprocedure komen aan bod.</p> <p><u>Wet 17 mei 2006 (Federale overheidsdienst Justitie, 2006):</u></p> <p>Oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, onder voorzitterschap van een rechter en daarnaast zijn twee assessoren aangesteld: 1 voor penitentiaire zaken en de andere in sociale re-integratie</p> <p><u>Koninklijk besluit 29 januari 2007, in werking getreden per 1 februari 2007:</u></p> <p>Regelt de inhoud van de <i>maatschappelijke enquête</i>⁴⁷ waarmee de maatschappelijke context van de betrokkene in kaart wordt gebracht</p> <p><u>Koninklijk besluit 16 juli 2008, in werking getreden per 15 september 2008 (Federale Overheidsdienst, 2008):</u></p> <p>Concrete invulling van het programma van ED, taken justitieassistent</p> <p><u>Ministeriële omzendbrief 25 juli 2008, in werking getreden op 3 november 2008:</u></p> <p>Alle reglementen en procedures wat betreft de tenuitvoerlegging van de ED</p> <p>Het plan was per 1 september 2012 een wijziging door te voeren (volgens EU probation.eu), maar welke wijziging(en) hiermee van kracht zou(den) worden, is niet</p>

⁴⁷ Het gaat hierbij in ieder geval om zicht op:

- Materiële omstandigheden waarin de ED ten uitvoer wordt gelegd
- Verkrijgen van akkoord van eventuele meerderjarige huisgenoten
- Houding van betrokkene ten aanzien van ED
- Mogelijkheid van betrokkene om in zijn levensonderhoud te voorzien
- Nuttige dagbesteding; gericht op:
 1. Re-integratie op professioneel en educatief vlak (werk, opleiding, vrijwilligerswerk, zoeken naar werk),
 2. Gericht op familiaal vlak
 3. Gerechtvaardigd door specifieke situatie zoals invaliditeit, ziekte-uitkering of pensioengerechtigheid
- Familiale context
- Verblijfplaats en omgeving van ED
- Aard van de gepleegde feiten
- Risico dat betrokkene vormt voor fysieke integriteit van derden
- Risico voor plegen nieuwe strafbare feiten
- Risico dat betrokkene zijn slachtoffers zou lastigvallen
- Houding van betrokkene ten aanzien van zijn slachtoffers

	<p>bekend.</p> <p><u>Procedure:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Betrokkene moet ED zelf aanvragen bij gevangenisdirecteur dan wel de <i>Dienst Individuele Gevallen</i> (DIG)⁴⁸ • De gevangenisdirecteur beslist over alle ED-aanvragen van veroordeelden met uitzondering van zedendelinquenten⁴⁹ en met uitzondering van personen die geen recht hebben van verblijf in België. Over deze twee groepen veroordeelden beslist de DIG • In de periode die nodig is om te bepalen of ED wordt toegestaan, kan betrokkene vragen om een <i>strafonderbreking</i>: een periode waarin betrokkene in vrijheid wordt gesteld. Voorwaarden hiervoor zijn: hebben van vaste verblijfplaats, voorzien in eigen onderhoud, geen (ernstig) risico tot onttrekking aan strafuitvoering, geen andere sterke contra-indicaties • De gevangenisdirecteur of de DIG vraagt het justitiehuis om een maatschappelijke enquête, waarin wordt bekeken of betrokkene geschikt is voor ED • Justitiehuis, meestal in de persoon van een justitieassistent, rondt de maatschappelijke enquête binnen 1 maand af en stuurt dit naar gevangenisdirecteur of DIG • Gevangenisdirecteur of DIG beslist binnen 14 dagen over toekenning ED • Na de periode van ED is voorlopige invrijheidsstelling mogelijk. Dit is een periode waarin betrokkene eerder vrijkomt dan de duur van zijn ED, onder voorwaarden, maar zonder ED <p><u>Mogelijkheden tot bezwaar indien gevangenisdirecteur of DIG geen ED toekent:</u> Alleen indien er nieuwe elementen zijn, kan betrokkene een nieuw verzoek tot ED indienen. Er moet dan een volledig nieuwe maatschappelijke enquête plaatsvinden met daarin de nieuwe elementen.</p>
<p>Aantal elektronisch gedetineerden</p>	<p>Maart 2012: 1.104 veroordeelden met enkelband; 791 op de wachtlijst voor een enkelband, 1.935 wachtten op het onderzoek op grond waarvan beslist wordt of zij in aanmerking komen voor een enkelband.</p> <p>Begin oktober 2012 droegen ruim 1.300 veroordeelden een gewone enkelband. 72 anderen kregen in één maand tijd de nieuwe enkelband met stemherkenning. De nieuwe enkelband met stemherkenning bevindt zich nog in een proefperiode, als dat goed loopt, kan het systeem na een evaluatie algemeen worden ingevoerd. Hierin wordt betrokkene 6 keer per dag op willekeurige tijdstippen thuis gebeld en moet dan kunnen opnemen (geen enkelband en ontvangstkastje nodig).</p>
<p>Vereisten voor deelname</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gevangenisstraf (uitvoerbare gedeelte) van maximaal 3 jaar (alle delicten) 2. Betrokkene moet een permanente verblijfplaats hebben in België (eigen woning of adres waar betrokkene kan verblijven bij vrienden en/of familie) 3. Toestemming van volwassen huisgenoten is vereist 4. Betrokkene moet een nuttige dagbesteding hebben. Nuttig in de zin van professioneel werk en/of opleiding 5. Er mogen geen contra-indicaties zijn met betrekking tot: <ol style="list-style-type: none"> a) Familiesituatie b) Huis en omgeving van het huis c) Aard van de gepleegde delicten d) Het vormen van een risico voor derden

⁴⁸ De Dienst Individuele Gevallen is inmiddels de Dienst Detentie Beheer geworden. In de hier geciteerde ministeriële omzendbrief wordt echter nog de term DIG gehanteerd, vandaar dat dat hier ook zo is overgenomen.

⁴⁹ Zedendelinquenten zijn lange tijd uitgesloten geweest van elektronische detentie. Vanwege het grote cellentekort is deze beperking op een gegeven moment opgeheven (persoonlijke communicatie, 17 april 2013).

	<p>e) Het risico om een nieuw delict te plegen</p> <p>f) Het gedrag van betrokkene ten aanzien van eventuele slachtoffers</p> <p>g) Risico dat de straf wordt ontdoken</p>
Overige programma-Onderdelen	NG
Aantal keer melden ED-er	Niet vastgelegd (individueel bepaald)
Lengte maximale duur ED	3 jaar (gemiddelde ED in 2009: voor 72% van de ED-ers niet langer dan 150 dagen)
Aantal uur ED per dag	<p>De uren onder ED zijn in drie delen onderverdeeld:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vaste uren voor werk, opleiding en/of behandeling 2. Vrije uren: minimaal 8 en maximaal 25 vrije uren per week, staan niet in uurrooster en worden niet gecontroleerd. De vrije uren mogen niet aanvangen voor 06.00 uur en niet eindigen na 22.00 uur. De vrije uren worden per maand uitgebreid volgens een vaste verdeling en vinden veelal in het weekend plaats, gelijkmatig verdeeld over zaterdag en zondag (op doordeweekse dagen maximaal 5 uur). 3. Penitentiair verlof-recht: 3 keer 36 uur per kwartaal
Mogelijkheid overdag ED thuis en 's nachts in gevangenis	Nee
Betrokken organisaties	
PIW-ers	Nee
Overig gevangeniswezen	Gevangenisdirecteur, DIG
Reclassering	Genaamd justitieassistenten (een ambtenaar van het directoraat-generaal Justitiehuisen van de Federale Overheidsdienst Justitie, te vergelijken met de Nederlandse reclassering)
Private beveiligingsbedrijven	Nee
Politie	Ja, indien de voorwaarden worden overtreden
Fabrikant technische middel	Ja, voor de levering van de enkelband
Overig	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht</i> (NCET): 1 toezichtcentrum gesitueerd in Brussel • De procureur des konings van het arrondissement van de verblijfplaats van de veroordeelde • De gevangenisdirecteur • De Dienst Individuele Gevallen (DG EPI) • De Directeur van het NCET (DG MJH)
Taken betrokken organisaties	
Meldkamer	NCET
Plaatsen en verwijderen apparatuur	In de gevangenis wordt enkelband aangebracht, op verblijfadres wordt een bewakingsbox geïnstalleerd. Mobiele equipe van het NCET (DG EPI) beheert en plaatst de enkelband en de bewakingsbox
Registreren meldingen	NCET
Onderhoud materiaal	NCET
Inschakelen	NCET geeft melding van alarm door aan justitieassistent, politie en/of

andere partijen bij meldingen	gevangenisdirecteur
Toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> Justitieassistent. Deze bepaalt ook het vastgelegde uurrooster en de voorwaarden van de ED van betrokkene en gaat langs op het huisadres waar betrokkene wil gaan verblijven. NCET controleert de naleving van het uurrooster
Re-integratie componenten	Justitieassistent heeft regelmatig gesprekken met betrokkene op zijn kantoor of bij betrokkene thuis. Er is ook telefonisch contact. Frequentie van de contacten wordt niet nader toegelicht
Terughalen naar detentie	Indien nodig kan de gevangenisdirecteur of DIG de voorwaarden verscherpen, dan wel de ED herroepen indien betrokkene zich dusdanig niet aan de gestelde voorwaarden houdt dat dit noodzakelijk is. Betrokkene wordt dan in de gevangenis geplaatst vanwaar hij ook onder ED staat
Overig	<ul style="list-style-type: none"> Justitieassistent brengt verslag uit van gesprekken met betrokkene gevangenisdirecteur die toeziet op het dossier NCET beheert de dossiers ED NCET centraliseert en coördineert de informatie met betrekking tot de ED
Technische middelen	Via <i>Radio Frequency</i>
Kosten	NG
Schending ED-condities	
Zo ja, welk moment	NG
Consequenties en procedure schending voorwaarden	Indien de voorwaarden of het uurrooster niet worden nageleefd, wordt hiervan verslag gemaakt aan de gevangenisdirecteur, die beslist of de ED wordt geschorst of herroepen. Betrokkene kan dan naar de gevangenis worden overgeplaatst.
Effectiviteit	
Vinden of behouden werk	Vanhaelemeesch (2013) verrichtte kwalitatief onderzoek (semigestructureerd diepte-interviews na verrichten literatuuronderzoek) onder 60 ET-ers en 25 huisgenoten: Mogelijkheid om te werken: flexibel, maar moeilijk om werk te vinden
Vinden of behouden woning	NG
(relatie met) partner	<p>Vanhaelemeesch (2013) verrichtte kwalitatief onderzoek (semigestructureerd diepte-interviews na verrichten literatuuronderzoek) onder 60 ET-ers en 25 huisgenoten: Grootste voordeel: meer thuis zijn, samen met partner en kinderen, maar meer discussies thuis</p> <p>Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012): kwalitatieve interviews bij 27 ED-ers:</p> <ul style="list-style-type: none"> Huisgenoten blijken belangrijke mate van invloed op succes van ED Beleving van huisgenoten zijn niet gekwantificeerd, alleen voorbeelden van uitspraken worden gegeven. Om die reden hier niet gereproduceerd. Meeste huisgenoten zijn partner van ED-er (15 van 25) of familielid (9 van 25); meestal kinderen (20 van 25); meestal vrouw (22 van 25); gemiddelde leeftijd 37; minder dan de helft heeft werk (11 van 25); meestal minder dan 2 maanden ED (11 van 25), 7 partners hebben ervaring tussen 2 en 3 maanden ED, 7 partners hebben meer dan 3 maanden ervaring met ED
Identiteitspapieren	NG
Inkomen	Vanhaelemeesch (2013) verrichtte kwalitatief onderzoek (semigestructureerd diepte-interviews na verrichten literatuuronderzoek) onder 60 ET-ers en 25 huisgenoten: Inkomsten vanuit werk en deel justitie; uitgaven vanwege telefoonrekeningen en verplaatsingen
Schuldhelpverlening	NG

Zorg	NG
Recidive	NG
Ervaringen ED-ers	<p>Vanhaelemeesch & Van der Beeken (2012): kwalitatieve interviews bij 27 ED-ers:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voordelen: flexibiliteit van het urenschema werd meest gewaardeerd, net als de mogelijkheid om de ED op het individu af te stemmen: de waardering over de ED steeg met de mate van individualisatie; biedt betere re-integratie mogelijkheden gezien de kans om familie en vrienden banden te onderhouden en baan en/of opleidingsmogelijkheden te behouden en minder makkelijk toegaan te hebben tot criminele vrienden • Nadelen: psychologische stress door angst, verleiding, druk op sociale leven, stigmatisering • Ervaringen varieerden tussen verschillende geïnterviewden <p>Vanhaelemeesch (2012): interview met onderzoekster:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Genoemde nadelen aan ED: continue verantwoording afleggen, druk als je trein mist/vertraging of file hebt, zeer beperkt in sociale leven door druk niet te willen vertellen over ED, vrije uren gaan vooral op aan regelen praktische zaken, etc. • Ook afhankelijk van voorwaarden: al dan niet groot huis, al dan niet gezin, al dan niet werk. Dergelijke omstandigheden hebben impact op ervaring ED. • Voor huisgenoten ook zwaar: veel op hun schouders (m.b.t. kinderen halen en brengen bijv., of in geval van ziekenhuisbezoeken e.d.) <p>Vanhaelemeesch (2013) verrichtte kwalitatief onderzoek (semigestructureerd diepte-interviews na verrichten literatuuronderzoek) onder 60 ET-ers en 25 huisgenoten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Algemeen: straf EN gunst • Meer voordelen dan nadelen • Voorkeur meestal ED • Familie en vrienden: bestaande contacten onderhouden gaat wel, maar nieuwe contacten moeilijk • Gevoel van vrijheid, want niet in gevangenis (keuzevrijheid en soms naar buiten), maar met beperkingen: geografisch en met betrekking tot uurrooster. Dit conflict kan verleiding oproepen • Emotioneel: gevoel bekeken te worden, stress, angst, zichtbaarheid van enkelband
Ervaringen slachtoffers	NG
Werkzame elementen	NG
Relatie ED en verwachtingen ED	
Toeleiding naar ED	<p><u>1998:</u> Belgische ED-model combinatie van penitentiaire en re-integratieve elementen. Toeleiding ernaartoe vond weloverwogen plaats en er vond geïndividualiseerde begeleiding en toezicht plaats door reclasseringsmedewerker: <i>social workers</i></p> <p><u>2006:</u> Snelle groei gekarakteriseerd door instabiliteit. Overgang naar departement van justitiehuisen (niet langer gevangeniswezen).</p>
m.b.t. redenen van invoer ED	NG
Haken en ogen aan invoering	NG
Neveneffecten	NG
Overige inzet elektronische	<ol style="list-style-type: none"> 1. ET wordt vanaf 2013 ook mogelijk in de fase van voorlopige hechtenis/voorarrest 2. ET is ook mogelijk wanneer een werkstraf wordt opgelegd die wegens mislukking

controlemiddelen ⁵⁰	herroepen wordt en omgezet in een gevangenisstraf, die vervolgen wordt uitgevoerd als een ED 3. ET is ook mogelijk nadat betrokkene een deel van zijn straf in de gevangenis heeft uitgezeten; dit geldt voor de langer dan 3 jaar gestraften. Op deze manier maakt de ED onderdeel uit van detentiefasering: de periode <i>tussen</i> gevangenisstraf en voorwaardelijke invrijheidstelling (niet als voorwaarde bij voorwaardelijke invrijheidstelling dus)
---------------------------------------	--

NG= niet gevonden en/of niet gerapporteerd

3.9 Duitsland

3.9.1 Algemene informatie

Aantal inwoners: 82 miljoen (europa.eu). Aantal gedetineerden per 100.000: 90 (Van Kalmthout & Durnescu, 2008 op website CEP, geraadpleegd februari 2013)
Oppervlakte: 356.854 km² (<http://europa.eu>). Aantal keer Nederland: ruim 8,8 keer zo groot als Nederland (41.526 km², <http://europa.eu>)

3.9.2 Overzicht Duitsland

De reclassering is grotendeels per deelstaat, *Bundesland*, geregeld. Er zijn 16 *Bundesländer*, waarvan er twee ervaringen met ED hebben: Hessen en Baden-Württemberg. In Hessen zijn zes verschillende modaliteiten op basis waarvan elektronisch toezicht mogelijk is, maar deze zijn alle niet van toepassing voor het onderhavige rapport. Alleen Baden-Württemberg (BW) kent elektronische detentie 'aan de voorkant', het onderstaande overzicht gaat over deze deelstaat. Baden-Württemberg is 35.752 km² groot (iets kleiner dan Nederland).

Tabel 5. Overzicht Duitsland

Studies (auteur, jaar)	Post et al. (2005); CEP (2012); Max Planck Instituut, geraadpleegd 21 maart 2013; Mayer (2004, 2007); Max Planck Instituut (<i>Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg</i> ; geraadpleegd 21 maart 2013); Ministerie van Justitie Duitsland (2009, 2010a, 2010b)
Jaar van invoering ED	In 5 van de totaal 17 gevangenis (Justizvolzugsanstalten) in Baden-Württemberg (BW): vanaf 1 oktober 2010 experiment met ED, dat duurt tot 2015. In BW is een privé-organisatie verantwoordelijk voor reclasseringswerkzaamheden: NEUSTART. Het ministerie van justitie in BW superviseert deze privé organisatie
Naam programma	<i>Elektronischen Fußfessel, Elektronisch Aufsicht, Elektronisch Überwachter Hausarrest</i>
Reden(en) invoering ED	Primair: betere resocialiseringskansen voor betrokkenen en lagere kosten voor de deelstaat. Secundair: behouden van sociale bindingen, werk en woning
Doelgroep	Gedetineerden met een gevangenisstraf van maximaal 6 maanden kunnen huisarrest (<i>Hausarrest</i> ; §2 EASTVollzG) krijgen; hiervan kan maximaal eenderde <i>zonder</i> elektronisch toezicht worden uitgezeten, wanneer betrokkene meewerkt aan de tenuitvoerlegging van het huisarrest. NB van Elektronische Detentie zoals in het onderhavige literatuuronderzoek gedefinieerd is alleen sprake wanneer het <i>Hausarrest</i> ook elektronisch wordt gecontroleerd: <i>Hausarrest mit Elektronische Aufsicht</i> (§3 EASTVollzG). De duur daarvan is dus maximaal 4 maanden (tweederde van 6 maanden). Uitgezonderd:

⁵⁰ Naast deze drie andere vormen van elektronisch toezicht, is er een pilot waarbij een ander technisch middel wordt ingezet, namelijk stemherkenning. Deze pilot loopt sinds eind 2012 in drie Belgische gevangenis: Brugge, Antwerpen en Vorst (Ministerie van Justitie België, 2012).

	Tbs-gestelden (<i>Sicherungsverwahrten</i>)
Juridisch kader en procedure	<p>In de wet van 30 juli 2009: <i>Gesetz über elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe</i> (EASTVollzG-BW) is ED (en ET) geregeld.⁵¹ Ingangsdatum 01-01-2010 t/m 06-08-2013 (bijna 4 jaar, daarna vindt de evaluatie plaats, zie ook verderop)</p> <p>Procedure:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Betrokkene dient uiterlijk 14 dagen voor aanvang van zijn straf een verzoek in bij gevangenis die van toepassing is; • Begeleider vanuit de gevangenis stelt samen met betrokkene het programma vast; • De directeur van de gevangenis geeft toestemming als aan de voorwaarden is voldaan (zie hieronder bij vereisten voor deelname); • In het programma kan naast werk, opleiding, vrije tijd en sport, deelname aan therapie (individuele of groepstherapie) worden opgenomen; ook kan het instructies omvatten voor zaken als oponthoud, artsenbezoek, toezicht op alcohol- en of drugsgebruik, schadeloosstellingen, en het beheer over inkomsten. In het programma kan worden vastgelegd aan welke voorwaarden moet worden voldaan om voor ED/ET in aanmerking te komen; • Als de ED langer dan 4 weken gaat duren, is toestemming van de tenuitvoerleggende instantie (<i>Vollstreckungsbehörde</i>) benodigd.
Aantal elektronisch gedetineerden	In de pilot worden 150 deelnemers betrokken
Vereisten voor deelname	<ul style="list-style-type: none"> • Toestemming van betrokkene • Eigen onderkomen waar betrokkene kan verblijven en toegang kan verschaffen aan alle medewerkers van het programma • Telefoonaansluiting • Toestemming van de volwassen medebewoners van betrokkene • De betrokkene werkt, volgt een opleiding of heeft een andere zinnige dagbesteding • Betrokkene stemt in met vastgesteld dag- en weekschema, hij is in staat met de druk/lasten die met de ED gepaard gaan om te gaan en misbruikt het in hem gestelde vertrouwen niet • Het niet te vrezen is dat betrokkene de ED gaat misbruiken <p>Mocht 1 van deze voorwaarden worden overschreden, wordt de ED herroepen</p>
Overige programma-onderdelen	<ul style="list-style-type: none"> • Betrokkene krijgt een begeleider toegewezen. Voor de psychosociale begeleiding kan een derde persoon worden aangesteld • Betrokkene is verplicht zich aan de aanwijzingen van de begeleider te houden • Betrokkene is verplicht wijzigingen in de vastgelegde programmaonderdelen aan zijn begeleider te melden. In het bijzonder wanneer het om veranderingen in werk gaat (type werk en aantal uren werk) • De begeleider informeert het hoofd van de instelling bij wijzigingen
Aantal keer melden ED-er	NG
Lengte maximale duur ED	NG
Aantal uur ED per dag	<ul style="list-style-type: none"> • Werk/opleiding/verzorgen van kinderen: ten minste 20 uur per week • Vrije tijd, die buiten de woning mag worden doorgebracht, is onderverdeeld naar weken ED (neemt toe naarmate langer in ED): • Week 1 t/m 4: 5 uur zaterdag en 5 uur zondag • Week 5 t/m 8: 8 uur zaterdag en 8 uur zondag • Week 9 en verder: van vrijdag 17.00 uur t/m maandag 8.00 uur

⁵¹ In Duitsland worden geen aparte voorwaarden of kenmerken genoemd voor elektronische detentie en elektronisch toezicht. De tekst in de tabel geldt dus ook voor elektronisch toezicht.

	<ul style="list-style-type: none"> Indien werk op zaterdag en/of zondag plaatsvindt, kan de vrije tijd op doordeweekse dagen plaatsvinden
Mogelijkheid overdag ED thuis en 's nachts in gevangenis	Nee
Betrokken organisaties	
PIW-ers	Ja
Overig gevangeniswezen	5 van de totaal 17 gevangeniszen zijn betrokken.
Reclassering	Ja, voor ED-ers is dit privéfirma NEUstart; voor de ET-ers zijn dit medewerkers vanuit de gevangenis waar ze vandaan komen. Daarnaast is nog een andere dochteronderneming van NEUstart betrokken bij het reclasseringswerk
Private beveiligingsbedrijven	Twee beveiligingsfirma's zijn verantwoordelijk voor de computertechniek en de telefooncentrale die achter de enkelband ligt
Politie	
Fabrikant technische middel	Ja, voor levering apparatuur
Overig	NG
Taken betrokken organisaties	
Meldkamer	Twee beveiligingsfirma's
Plaatsen en verwijderen apparatuur	NG
Registreren meldingen	Beveiligingsfirma's (meldingen zijn anoniem, alleen het nummer van de betreffende enkelband wordt doorgestuurd)
Onderhoud materiaal	NG
Inschakelen andere partijen bij meldingen	Beveiligingsfirma's sturen meldingen door naar de betreffende gevangenis
Toezicht houden	Reclassering
Re-integratie componenten	NG
Terughalen naar detentie	PIW-ers
Overig	Gevangeniszen: ontvangen meldingen van beveiligingsbedrijven en reageren naar behoren
Technische middelen	GPS
Kosten	27 euro per dag in de experimentele fase en naar verwachting later nog minder (i.v.m. 87 euro per dag gevangenisstraf)
Schending ED-condities	
Zo ja, welk moment	NG
Consequenties en procedure schending voorwaarden	Hoofd betreffende gevangenis trekt ED/ET in en ED/ET wordt omgezet in gevangenisstraf. PIW-ers halen betrokkene naar gevangenis. Wanneer een waarschuwing toereikend is of wanneer een beperking van de vrije tijd buiten de woning toereikend is, wordt betrokkene niet naar de gevangenis overgeplaatst
Effectiviteit	
Vinden of behouden werk	Er vindt een onderzoek plaats naar de ervaringen met ED in Baden-Württemberg door het Max Planck Instituut. Deze evaluatie wordt in 2015 verwacht. Er doen 150 deelnemers mee, die willekeurig worden verdeeld over ED of gevangenisstraf. Op deze manier kunnen effecten eenduidiger aan de ED worden toegeschreven dan

	enkel de deelnemers te onderzoeken. Er is in het onderzoek bijzondere aandacht voor psychologische en psychosociale effecten van ED.
Vinden of behouden woning	Nog niet bekend
(relatie met) partner	Nog niet bekend
Identiteitspapieren	Nog niet bekend
Inkomen	Nog niet bekend
Schuldhelpverlening	Nog niet bekend
Zorg	Nog niet bekend
Recidive	Nog niet bekend
Ervaringen ED-er	Nog niet bekend
Ervaringen slachtoffer	Nog niet bekend
Werkzame elementen	Nog niet bekend
Voldeed ED aan de verwachtingen	
Toeleiding naar ED	Nog niet bekend
m.b.t. redenen van invoer ED	Nog niet bekend
Haken en ogen aan invoering	Nog niet bekend
Neveneffecten	Nog niet bekend
Overige inzet elektronische controlemiddelen	<p>In Baden-Württemberg:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Aan het einde van een gevangenisstraf, als onderdeel van detentiefasering 2. Aan het einde van de gevangenisstraf, als onderdeel van voorwaardelijke invrijheidstelling <p>In Hessen (eerste ervaringen vanaf mei 2000 in Frankfurt, later ook in de rest van het <i>Bundesland</i>):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tijdens een voorwaardelijke straf 2. Ter vermijding van het omzetten van een voorwaardelijke straf in een gevangenisstraf; in plaats van de gevangenisstraf kan betrokkene dan onder ET worden geplaatst 3. Als onderdeel van detentiefasering: laatste fase van de gevangenisstraf 4. Als onderdeel van een ondertoezichtstelling (<i>Führungsaufsicht</i>; vindt na detentie plaats) 5. Als maatregel bij voorlopige hechtenis 6. Als onderdeel van inwilligen van een gratieverzoek

NG= niet gevonden en/of niet gerapporteerd

4 Samenvatting en conclusies

In het onderhavige rapport is verslag gedaan van een literatuuronderzoek naar Europese ervaringen met elektronische detentie 'aan de voorkant' (zonder andere vormen van tenuitvoerlegging van de straf). In deze slotparagraaf wordt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen gegeven en worden conclusies getrokken.

Elektronische detentie

Onder elektronische detentie 'aan de voorkant' wordt in het onderhavige onderzoek verstaan: de verplichting elders (meestal thuis) een vrijheidsbenemende straf uit te zitten. Deze elektronische detentie wordt ingezet als de tenuitvoerlegging van onvoorwaardelijke gevangenisstraf en wordt met elektronische hulpmiddelen gecontroleerd. Er zijn nog geen andere vormen van de tenuitvoerlegging van de straf geweest.

Algemeen

In verschillende Europese landen zijn de afgelopen jaren de toepassingen van zowel elektronische detentie (ED) als ook die voor elektronisch toezicht (ET)⁵² ontwikkeld en/of uitgebreid. Van origine werd elektronisch toezicht vooral in de fase van voorwaardelijke invrijheidsstelling en/of als onderdeel van detentiefasering ingezet. De Verenigde Staten waren daarin de eerste, begin jaren '80 van de vorige eeuw, met deze zogenaamde *back door*-toepassingen ('aan de achterkant'). De laatste jaren zijn daar vele uitvoeringsmodaliteiten aan toegevoegd. Zo is het bijvoorbeeld in België, Frankrijk en in één deelstaat van Duitsland (Hessen) nu mogelijk om preventief gehechten, personen die in afwachting zijn van hun proces, onder elektronisch toezicht thuis te laten verblijven. Ook bij contactverboden (Zweden) en als middel bij een schikking met de aanklager, om zo gevangenisstraf te voorkomen (Frankrijk) worden elektronische controlemiddelen ingezet. Zweden is uitzondering op de regel dat de meeste eerste initiatieven op het gebied van elektronisch monitoren initiatieven 'aan de achterkant' zijn. In dit land was juist elektronische detentie als *front door*-variant ('aan de voorkant') de eerste toepassingsvorm van toezicht met elektronische controlemiddelen, welke hier sinds 1994 wordt toegepast. De motivatie hiervoor was vooral vanuit re-integratie oogpunt: het beperken van de detentieschade. De ontwikkeling naar ED-varianten van elektronische controle in de andere landen die in het onderhavige literatuuronderzoek zijn onderzocht, vindt plaats vanaf ongeveer 2002, met uitzondering van Zweden en Frankrijk waar ED 'aan de voorkant' al langer plaatsvindt.

Europese landen met elektronische detentie

Allereerst is gekeken naar welke Europese landen ervaringen hebben met elektronische detentie (ED) 'aan de voorkant'. Alle landen van de Europese Unie en Noorwegen zijn daarbij in vogelvlucht bekeken. Daarnaast zijn 10 landen uitvoeriger onderzocht: Zweden, Denemarken, Noorwegen, Finland, Frankrijk, België, Engeland en Wales, Noord-Ierland en Duitsland. Van deze uitvoeriger bekeken landen is er

⁵² Onder elektronisch toezicht (ET) werd in het onderhavige onderzoek verstaan het controleren van (aspecten van) het gedrag van betrokkene, al dan niet in combinatie met begeleiding, behandeling en/of zorg, met als doel het opnieuw plegen van een delict te voorkomen, waarbij elektronische middelen worden ingezet om dit toezicht te controleren.

vrij veel informatie gevonden over de systemen in België, Denemarken, Duitsland (Baden-Württemberg), Frankrijk en Zweden.

Verskillende Europese landen hebben ervaringen met elektronische detentie 'aan de voorkant'. Dit zijn: België, Cyprus, Denemarken, Duitsland: Baden-Württemberg, Estland, Finland, Frankrijk, Polen, Portugal, Spanje, Tsjechië, Noord-Ierland (alleen voor levenslang gestraften) en Zweden. Voor Luxemburg is het onduidelijk of de inzet van elektronische controlemiddelen elektronisch toezicht of elektronische detentie betreft. De langste ervaring met ED is in Zweden (bijna 20 jaar), gevolgd door Frankrijk (16 jaar). Qua aantallen deelnemers per jaar zijn deze twee landen ook de landen met de meeste ervaring: in Frankrijk zijn 3.636 personen met ED (november 2009) en in Zweden 3.087 personen (2008).

Regionale of landelijke organisatie van ED

Voor zover bekend lijkt de keuze voor regionale of landelijke organisatie van ED niet samen te hangen met de grootte van de onderzochte landen. Twee van de onderzochte landen kennen een regionale organisatie van ED (Denemarken en Frankrijk). Het Belgische en Duitse systeem zijn zowel landelijk als regionaal: er is een landelijk ED-centrum en daarnaast wordt elke ED-er verbonden aan een regionale gevangenis. De grootte van de landen varieert: Frankrijk is ruim 13 keer groter dan Nederland, Denemarken net iets groter dan Nederland, België en Baden-Württemberg zijn iets kleiner dan Nederland.

Redenen invoering

In de meeste landen worden meerdere redenen voor invoering van ED genoemd. Daarbij wordt onderscheid gemaakt naar primaire en secundaire redenen van invoering. Het voorkomen van detentieschade was in Zweden de primaire reden voor invoering van ED in 1994. Voorkomen van recidive en detentieschade waren in Denemarken de belangrijkste redenen van invoering. Overbevolking van gevangenis is in Frankrijk en België de belangrijkste drijfveer achter ED en in Duitsland worden zowel de betere resocialiseringskansen voor betrokkenen als ook de lagere kosten voor de deelstaat genoemd.

Potentiële doelgroep

Voor het bepalen van de potentiële doelgroep van veroordeelden voor elektronische detentie 'aan de voorkant' worden in alle onderzochte landen drie factoren in overweging genomen. Dit zijn een limiet aan het aantal maanden maximale gevangenisstraf dat is opgelegd, waarbij alle typen veroordeelden potentieel in aanmerking komen en exclusiecriteria die te maken hebben met delict gedrag en/of delict geschiedenis. Hierbij is het vanwege de limiet op het aantal maanden maximale gevangenisstraf vrijwel onmogelijk in vele landen om ernstige delicten te hebben gepleegd, zoals moord, en de straf hiervoor volledig onder elektronische detentie uit te zitten.

Juridische modaliteit

In op één na alle EU-landen waar ED is geïmplementeerd én waarvoor deze informatie beschikbaar is, is de ED een executiemodaliteit van gevangenisstraf (voor niet alle landen met ED is bekend geworden onder welke juridische modaliteit ED geldt). De uitzondering is Finland, waar werd voorzien ED als alternatieve straf in te voeren. In de meeste onderzochte landen moet betrokkene zelf een verzoek indienen om zijn straf onder ED uit te zitten. Verschillende instanties zijn in de verschillende landen de aangewezen partij om al dan niet toestemming tot ED te verlenen: de reclassering (Zweden), de *Juge d'Application des Peines* (rechter belast met het uitvoeren van straffen en hun eventuele aanpassingen naar omstandigheden en de persoonlijke situatie van een verdachte, Frankrijk), de

gevangenisdirecteur of de Dienst Individuele Gevallen (België) en ook in Duitsland is dit de gevangenisdirecteur.

Betrokken instanties

De betrokken instanties variëren tussen de landen. De achterliggende redenen van invoer van elektronische detentie zijn bepalend voor het inrichten van het systeem erachter: de uitvoeringspartijen en hun taken. Meestal krijgen één of twee partijen de meeste taken toebedeeld. Zo is de reclassering in Zweden de belangrijkste uitvoerende instantie en verrichten PIW-ers het meeste werk in Frankrijk. In België is justitie de belangrijkste uitvoerende partij (het NCET en justitieassistenten). De (geprivatiseerde) reclassering en private beveiligingsbedrijven in Duitsland zorgen voor de tenuitvoerlegging van ED in Duitsland. Gezien de variatie in betrokken instanties is ook de taakverdeling per land variabel. Sommige landen hebben regionale centra waar de meldingen van schendingen van condities van elektronische detentie binnenkomen (Denemarken en Frankrijk), andere landen hebben dit zowel centraal als ook regionaal geregeld (België en Duitsland).

Controle en in mindere mate begeleiding/behandeling

In de onderzochte landen is de ED veelal vormgegeven vooral met behulp van (intensieve) vormen van controle en in mindere mate met begeleiding en/of behandeling. Zo wordt er (op afgesproken maar ook op onverwachte momenten) gecontroleerd of de ED-er zich daar bevindt waar hij zich volgens afspraak moet bevinden. De elektronisch gedetineerde moet daarnaast een nuttige dagbesteding hebben, welke meestal werk is (soms ook opleiding, training, cursus of behandeling). Begeleidende activiteiten als hulp bij het vinden of behouden van werk, financiën, gezondheidszorg et cetera zijn niet heel uitgebreid en echte behandelactiviteiten vinden eigenlijk alleen in Zweden plaats, hoewel ook Denemarken, België en Duitsland kort noemen dat er mogelijkheden tot behandeling zijn. In Zweden is de meeste nadruk op re-integratie en behandeling, terwijl het Franse systeem het meest sober is: daar is de ED het minst omgeven met andere onderdelen naast de elektronische controle van de verblijfplaats van betrokkene.

Conditie

De meeste landen stellen zes condities aan het definitief toekennen van elektronische detentie aan de veroordeelde. Dit zijn: 1) het hebben van geschikte woonruimte, 2) een verbod op alcohol- en drugsgebruik, 3) een goedgekeurde dagbesteding (meestal werk), 4) de toestemming van de ED-er zelf, 5) de toestemming van de (volwassen) huisgeno(o)t(en) en 6) een gepersonaliseerd urenschema waar de ED-er zich aan moet houden.

Over het aantal schendingen van condities tijdens de uitvoering van elektronische detentie is niet veel informatie gevonden, behalve voor Zweden. In een onderzoek naar de pilot van de eerste introductie van ED in Zweden werd gevonden dat 6% van de elektronisch gedetineerden het ED-programma moest verlaten vanwege schending van de voorwaarden (meestal vanwege alcoholgebruik).

Techniek

Er bestaan verschillende technische mogelijkheden om elektronische detentie vorm te geven. Met technieken gebaseerd op radiogolven, zoals de *Radio Frequency Identification Device* (RFID) wordt meestal gewerkt wanneer het gaat om een *locatiegebod*: het controleren van de aanwezigheid op één bepaalde plaats (Zweden). In de VS wordt met behulp van een computerprogramma gecontroleerd of de ED-er zich daadwerkelijk thuis bevindt. De betrokkene draagt hierbij een enkelband en moet hiermee op de controletijden contact maken met een verificatiebox die bij hem thuis is bevestigd. In België is naast genoemde RFID ook een pilot

met stemherkenningssoftware (zonder enkelband en ontvangstbox). In Frankrijk maakt men gebruik van GSM-technologie.

Kosten

De kosten voor verschillende ED-programma's in de onderzochte landen zijn veelal niet te vergelijken. Dit komt voor een deel doordat de basis voor de berekening van de kosten niet duidelijk wordt gespecificeerd. Ook wordt de besparing ten opzichte van gevangenisstraf niet op consequente manier vergeleken, waarbij geldt dat een vergelijking met minder zwaar beveiligde inrichtingen meer besparingen opleverd (deze zijn minder duur) dan een vergelijking met zwaardere beveiligde inrichtingen (deze zijn duurder).

De laagste (geraamde) kosten voor ED zijn €27 per persoon per dag (Duitsland) en de hoogste €60 (Frankrijk). Voor een geheel ED-programma (lengte niet gespecificeerd) wordt gemiddeld naar schatting ongeveer €893 uitgegeven. De gevonden gerapporteerde besparing op ED versus reguliere gevangenisstraf wordt voor een geheel ED-programma op €635 geschat. Verder variëren de gevonden besparingen van €9 (Frankrijk) tot €79,60 (Nederland) per persoon per dag.

Duur

Het aantal maanden ED per land is gemaximeerd. Dit varieert van maximaal 5 maanden in Denemarken tot maximaal 3 jaar in België, hoewel de praktische maximale duur van ED in België 12 maanden is. Dit komt doordat veroordeelden in België na eenderde van de straf voorlopig in vrijheid worden gesteld. De maximale duur van ED in de overige landen is 6 maanden in Zweden, 8 maanden in Finland, 2 jaar in Frankrijk en 4 maanden in Duitsland. Daarnaast is in de meeste landen aangegeven hoeveel uur per week de ED-er zich in zijn woning moet bevinden. Vrije uren zijn meestal in het weekend en nemen meestal toe naarmate de ED langer duurt (België, Duitsland, Frankrijk).

Kenmerken bereikte doelgroep

Wat betreft hun *strafrechtelijk verleden* in Nederland zijn ED-ers minder vaak *first offenders* (eerste keer dat ze een delict plegen) en ook minder vaak veelplegers (meer dan 20 eerdere delicten) dan de ex-gedetineerden. Verder hebben ED-ers in het verleden vaker een verkeersdelict gepleegd en vaker een 'overig delict': overtredingen van wapen- en munitiewet en economische delicten.

Het *indexdelict of de uitgangszaak*, het delict waar de elektronische detentie voor is opgelegd, is in Nederland minder ernstig voor ED-ers dan voor ex-gedetineerden (voor iets meer dan de helft van de ED-ers geldt dat de strafdreiging minder dan 4 jaar is). In Zweden zijn de meeste ED-ers veroordeeld voor rijden onder invloed van alcohol en in Frankrijk geldt dat ED-ers vaker dan gedetineerden zijn veroordeeld voor rijden onder invloed. De meeste Franse ED-ers zijn veroordeeld voor diefstal, gevolgd door verkeersdelicten, drugsdelicten, mishandelingen en seksuele agressie. Qua *achtergrondgegevens* hebben ED-ers in Zweden vaker een gunstige sociale achtergrond in vergelijking met personen in detentie. In Nederland en Frankrijk bleken ED-ers in vergelijking met gedetineerden significant vaker vrouw, vaker in bezit van de eigen nationaliteit (de Nederlandse en de Franse, respectievelijk) en vaker gemiddeld wat ouder. In Frankrijk gold verder dat ED-ers vaker samen met een partner waren, vaker kinderen hadden, vaker hoger opgeleid waren en vaker in bezit van werk.

Effectiviteit

Leefgebieden

Qua uitkomstmaten *vinden of behouden woning, identiteitspapieren, schuldhulpverlening, en zorg* is in geen van de landen informatie gevonden. Qua *vinden of behouden werk* werd in de Zweedse evaluatie van de eerste pilot van ED

gevonden dat ED-ers veelal hun werk konden behouden (geen cijfers genoemd) en dat ze gemiddeld 30 uur per week werkten. In België blijkt uit evaluatieonderzoek dat ED zodanig flexibel is dat de mogelijkheid bestaat om te kunnen werken, maar dat het vinden van werk voor degenen die dit niet al hadden moeilijk is.

(Relatie met) partner: In België wordt als grootste voordeel genoemd dat elektronisch gedetineerden meer thuis kunnen zijn bij partner en kinderen, maar dat het ook meer discussies oplevert om zoveel thuis te zijn. Ook wordt genoemd dat huisgenoten (meestal de partners) in belangrijke mate van invloed zijn op het succes van de ED. Daarbij komen veel (huishoudelijke) taken terecht op de huisgenoten, zoals bijvoorbeeld het doen van boodschappen, het halen en brengen van kinderen naar school, vriendjes en/of bezoek aan een arts.

Inkomen: geen informatie hierover gevonden van Zweden, Denemarken en Frankrijk; België rapporteert alleen dat de bron van inkomsten het werk en de bijlage vanuit Justitie is en dat er ook uitgaven zijn, in de zin van telefoonrekeningen bijvoorbeeld. Voor Duitsland zijn in het kader van de pilot nog geen resultaten op het gebied van inkomen bekend.

Ervaringen deelnemers zelf: alleen voor Zweden en België is enige informatie gevonden voor wat betreft de ervaringen van de ED-ers zelf. De resultaten in Zweden toonden aan dat ED als minstens zo intrusief wordt ervaren als gevangenisstraf wat betreft inbreuk makend op de vrijheid van bewegen. Verder werd de begeleiding door de reclassering als positief ervaren. De condities van geen alcohol- of drugsgebruik, het werken, de onaangekondigde bezoeken thuis en het dragen van het elektronische controlemiddel waren niet moeilijk om aan te houden. Wel ervoeren de deelnemers moeite met het onderhouden van normaal contact met vrienden en het participeren in vrijetijdsbesteding. Het algemene oordeel in dit onderzoek luidde dat de deelnemers het een mildere sanctie dan gevangenisstraf vonden. In België werden als voordelen onder meer genoemd de flexibiliteit van het urenschema, net als de mogelijkheid om de ED op het individu af te stemmen: de waardering over de ED steeg met de mate van individualisatie. Als nadelen werden onder meer genoemd de psychologische stress door angst, verleiding, druk op het sociale leven en stigmatisering.

Recidive

Er zijn niet veel onderzoeken gevonden waarin een uitspraak wordt gedaan over recidive na elektronische detentie. De twee onderzoeken die wel zijn gevonden laten zien dat er geen verschil is in recidive tussen elektronisch gedetineerden en veroordeelden die een gevangenisstraf hebben gehad. Het *potentiële* recidiverisico van elektronisch gedetineerden in Nederland, de –statistisch gezien– basisvoorspelling van recidive bij aanvang van de elektronische detentie is iets lager voor ED-ers in vergelijking met reguliere gedetineerden (60% voor ED-ers en 62% voor ex-gedetineerden; verschil is significant). In Denemarken werd een recidivepercentage van ED-ers gevonden van 20%, zonder dat daarbij een vergelijking werd gemaakt met een controlegroep.

Verwachtingen

Er zijn in het kader van het onderhavige onderzoek weinig studies gevonden die gaan over al dan niet uitkomen van verwachtingen over ED-programma's. Alleen vanuit Zweden wordt genoemd dat de ED voldeed aan de verwachtingen omdat een aantal key-reclasseringsbeambten werd aangesteld die het programma ondersteunden en mogelijke weerstand binnen de reclassering konden wegnemen. Verder was er weinig maatschappelijke weerstand doordat er een duidelijke mediastrategie was, de doelgroep van ED-ers laag risico had, er geen incidenten met ED in de media waren geweest, de ED geleidelijk werd ingevoerd en aan elke nieuwe fase een grondige evaluatie was gekoppeld.

Haken en ogen

Verschillende aspecten van elektronische detentie staan in de wetenschappelijke literatuur ter discussie. De thema's zijn onder meer: is ED kosteneffectief, draagt het bij aan een *diversion* effect (hiermee wordt aangegeven dat het een omleiding van gevangenisstraf naar een alternatieve straf is) of meer aan een *net-widening* effect (aanzuigende werking van straf; ook mensen onder een hogere mate van controle -van de staat- die anders een alternatieve, minder invasieve maatregel opgelegd zouden hebben gekregen), aan minder detentieschade (door al dan niet betere mogelijkheden tot het behouden van woning, werk, familie en vrienden), aan de adequate bescherming van de maatschappij, en aan een schending van de rechten van de mens, vooral die van de privacy van de elektronisch gedetineerde wiens handelen een groot deel van de tijd wordt gecontroleerd.

In de eerste pilot van ED in Nederland worden naast een vooral positieve conclusie ook enkele kanttekeningen bij de resultaten gezet. Deze betreffen de toeleiding naar ED (vooral uit twee gevangenisstraffen kwamen de aanmeldingen, waarbij voorlichting bij de rechters van belang werd gezien als middel om dit te verhelpen) en het bepalen van de exacte bijdrage aan het terugdringen van het cellentekort (Spaans & Verwers, 1997). Inhoudelijk gezien worden er geen kanttekeningen genoemd. Voor wat betreft de Nederlandse situatie ten tijde van de tweede pilot ED zijn eerdere aanbevelingen vooral gericht op de uitvoering van ED (regionaal in plaats van landelijk georganiseerd) en het hierdoor ontstane gebrek aan uniformiteit in de bejegening van ED-ers in de verschillende delen van het land. Ook het explicieter maken van verschillende regels, voorwaarden en uitvoeringsinstructies voor alle betrokken partijen (Penitentiaire Inrichting Administratief, ED-ers, politie, et cetera) is hierbij een aanbeveling.

Werkzame elementen

Elementen voor het laten slagen van de ED zijn in het onderhavige literatuuronderzoek weinig literatuur gevonden. Alleen in Zweden worden twee werkzame elementen genoemd waarbij de nadruk ligt op het koppelen van elektronisch monitoren aan een behandelprogramma, wanneer re-integratie (ook) een doel van de ED is. Daarmee samenhangend wordt verondersteld dat een hoge mate van controle én een hoge mate van ondersteuning essentieel zijn.

Belang van wetenschappelijk onderzoek

Verschillende landen geven het verrichten van wetenschappelijk onderzoek naar de verschillende effecten van ED een belangrijke plaats wanneer het gaat om het bepalen van al dan niet invoeren van ED-schaalvergroting en het al dan niet ingaan van nieuwe ED-fases. In Zweden, België en Duitsland zijn hier voorbeelden van te vinden. Het lopende onderzoek door het Max Planck Instituut in Duitsland is hier een mooi voorbeeld van: voor elektronische detentie geschikte kandidaten worden *willekeurig* in het ED-programma of in de reguliere gevangenis geplaatst en onderzocht op verschillende kenmerken. Op deze manier zijn eventueel gevonden verschillen op bijvoorbeeld leefgebieden, recidive en kosten eenduidiger al dan niet aan het ED-programma toe te schrijven.

Beperkingen

In het onderhavige onderzoek zijn vooral literatuurbronnen over de verschillende vormen van ED in de onderzochte landen gevonden en verwerkt. Plan-, proces en effectevaluaties van de implementatie van ED in de landen zijn minder vaak gevonden. Ook methodologisch sterke onderzoeken zijn minder vaak gevonden. Bindende uitspraken over de effectiviteit van ED (vinden/behouden woning, identiteitspapieren, schuldhulpverlening, zorg, vinden of behouden werk, relatie met partner en inkomen) zijn aan de hand van het onderhavige literatuuronderzoek dan ook niet te geven. Het onderhavige literatuuronderzoek is te beschouwen als een

snelle scan van ervaringen met elektronische detentie 'aan de voorkant' in Europa, zonder daarbij uitputtend te zijn.

Bijlage 1 Leescommissie

De leescommissie bij deze *quickscan* wordt hartelijk bedankt voor haar nuttige feedback.

Mw. prof. dr. Beyens	Hoogleraar Criminologie Vrije Universiteit Brussel, België
Mw. dr. B. van Gestel	onderzoeker afdeling Criminaliteit, Sancties en Rechtshandhaving, WODC
Dhr. drs. H. Bosch	Directie Sanctie- en Preventiebeleid, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Dhr. mr. drs. J. Struyker Boudier	Raadadviseur straf en sanctierecht, Directie Wetgeving en juridische zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie
Dhr. R. Sepers	Sr. adviseur uitvoeringsbeleid gevangeniswezen, hoofdkantoor Dienst Justitiële Inrichtingen
Dhr. Dr. K. Swierstra	Secretaris International Corrections and Prisons Association, Dienst Justitiële Inrichtingen

Bijlage 2 Literatuur

Aos, S., Miller, M., & Drake, E. (2006). *Evidence-based public policy options to reduce future prison construction, criminal justice costs and crime rates*. Olympia: Washington State Institute for Public Policy.

Beyens, K., Bas, R., & Kaminski, D. (2007). Elektronisch toezicht in België. Een schijnbaar penitentiair ontstoppingsmiddel. *Panopticon*, 3, 21-40.

Beyens & Kaminski (2013). Is the sky the limit? In M. Nellis, K. Beyens, & D. Kaminski (red.), *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives* (pp. 150-171). London: Routledge.

Beyens, K., Devresse, M-S, Kaminski, D., Luypaert, H. (2007). Over het eigenaardige karakter van het elektronisch toezicht in België. *Fatik*, 116, 4-16.

Deense gevangenis en reclassering (2011). Het Deense gevangenis-en reclasseringssysteem in het kort. Kopenhagen: Deense gevangenis en reclassering

Devresse, M-S., Luypaert, H., Kaminski, D., & Beyens, K. (2006). Onderzoek betreffende de evaluatie van de reglementering, van de besluitvorming en van het verloop van het elektronisch toezicht. Brussel: Ministerie van Justitie België.

Dienst Justitiële Inrichtingen (2013). Masterplan DJI 2013-2018. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.

Directie Sanctie- en Preventiebeleid (2013). Brief met kenmerk 367994. Onderwerp: aanbieding Masterplan DJI.

Flight, S., Nauta, O. & Terpstra, J., mmv. G. de Jonge, P. Hulshof, M. Abraham, & W. Roorda (2011). *Voorwaardelijk vrij. Evaluatie van de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling*. Amsterdam: DSP-groep en Den Haag: WODC.

Federale Overheidsdienst Justitie (2006). Wet houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken. 17 mei 2006.

Federale Overheidsdienst Justitie (2008). *Koninklijk besluit tot wijziging van het koninklijk besluit van 29 januari 2007 tot bepaling van de concrete invulling van het programma van de beperkte detentie*.

Federale Overheidsdienst Justitie (2008). *Ministeriële omzendbrief van 25 juli 2008. Betreft: Reglementering elektronisch toezicht als strafuitvoeringsmodaliteit*.

Federale Overheidsdienst Justitie (2012). Penitentiaire bevolking onder ET op 11/12/2012.

Goossens, F. (2005). Onderzoek met betrekking tot het invoeren van het elektronisch toezicht als autonome straf. Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie.

Häusle, P. (2011). *Elektronische Fußfessel als Alternative zum Strafvollzug*. VDM Verlag.

Inspectie voor de Sanctietoepassing (2007). *Uitvoering elektronische detentie*. Inspectierapport. Themaonderzoek. Den Haag: IST.

Kogel, C.H., & Nagtegaal, M.H. (2006). *Gewelds- en zedendelinquenten met een psychische stoornis. Wetgeving en praktijk in Engeland, Duitsland, Canada, Zweden en België*. Den Haag: WODC, O&B 240.

Kogel, C.H., & Nagtegaal, M.H. (2008). *Toezichtprogramma's voor delinquenten en forensisch psychiatrisch patiënten. Effectiviteit en veronderstelde werkzame mechanismen*. Den Haag: WODC, O&B 263.

Lévy, R. (2013). From tagging to tracking: Beginnings and development of electronic monitoring in France. In M. Nellis, K. Beyens, & D. Kaminski (red.), *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives* (pp. 128-149). London: Routledge.

Mayer (2004). Modelprojekt Elektronische Fußfessel. Wissenschaftliche Befunde zur Modellphase des hessischen Projekt. Forschung Aktuell. Research in brief no. 23, 1-27.

Mayer (2007). Elektronische Fußfessel. Chancen und Risiken im Einsatz als Strafvollzugsalternative. *Konturen*, 6, 12-17.

Max Planck Instituut (xxxx). *Evaluation eines Modellprojekts zum Einsatz der elektronischen Fußfessel (Hessen)*; <http://www.mpicc.de/ww/de/pub/foschung/foschungsarbeit/kriminologie/archiv/fussf...> Geraadpleegd 21 maart 2013.

Max Planck Instituut (2010). *Elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe in Baden-Württemberg*. <http://www.mpicc.de/ww/de/pub/foschung/foschungsarbeit/kriminologie/elektronisch...> Geraadpleegd 21 maart 2013.

Ministerie van Justitie België (2012). Belgische Kamer van volksvertegenwoordigers. 27 december 2012. Algemene beleidsnota. Justitie. Doc 53 2586/027.

Ministerie van Justitie Duitsland (2009). Gesetz über elektronische Aufsicht im Vollzug der Freiheitsstrafe (EASTVollzG) Vom 30. Juli 2009.

Ministerie van Justitie Duitsland (2010a). Modellversuch zur elektronischen Fußfessel startet heute. <http://justizportal-bw.de/servlet/PB/menu/1259833/index.html> Geraadpleegd 21-03-2013.

Ministerie van Justitie Duitsland (2010b). Modellversuch zur elektronischen Fußfessel läuft seit 1. Oktober. <http://justizportal-bw.de/servlet/PB/menu/1261221/index.html> Geraadpleegd 21-03-2013.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2013a). Voorstel van wet, 22 maart 2013. Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2013b). Wijziging van de Penitentiaire beginselenwet en het Wetboek van Strafrecht in verband met de herijking van de wijze van de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende sancties en de invoering van elektronische detentie. Memorie van Toelichting, 22 maart 2013.

Ministerie van Veiligheid en Justitie (2013c). Questions and answers Masterplan DJI 2013-2018..

Ministerie van Justitie Zweden (2004). Information about the Swedish prison and probation service. Factsheet januari 2004, article no. Ju 04 01.

Molleman (2011). *Benchmarking in het gevangeniswezen. Een onderzoek naar de mogelijkheden van het vergelijken en verbeteren van prestaties*. Den Haag: WODC, onderzoek en beleid 294.

Nellis, M. (2012). Electronic monitoring. The quest for the Gold standard. Presentatie 5th European Electronic Monitoring conference.

Nellis, M. (2013). Surveillance, stigma and spatial constraint. The ethical challenges of electronic monitoring. In M. Nellis, K. Beyens, & D. Kaminski (red.), *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives* (pp. 193-210). New York: Routledge.

Nellis, M., Beyens, K., & Kaminski, D. (2013). *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives*. New York: Routledge.

Post, B., Tielemans, L., & Woldringh, C. (2005). *Geboeid door de enkelband. Evaluatie pilot elektronische detentie*. Den Haag: WODC.

Reclassering Nederland (2011). *Locatiegebod en locatieverbod. Bijzondere voorwaarden gecontroleerd met enkelband en GPS-enkelband*. Utrecht: Reclassering Nederland.

Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (2012). Detentiefasering. Brief met kenmerknummer 101/2012/AvB/DK/TvV/653.

Roundtable (2012). *International Roundtable for Correctional Excellence (Roundtable)*.

Smith, D. (2001). *Electronic monitoring of offenders: The Scottish experience*. *Criminology and Criminal Justice*, 1, 201-214.

Spaans, E.C. (1996). *Aan banden gelegd. Tussenverslag onderzoek elektronisch toezicht*. Den Haag: WODC.

Spaans, E.C., & Verwers, C. (1997). Elektronisch toezicht in Nederland. Uitkomsten van het experiment. Den Haag: WODC.

Staatscourant 30 oktober 2009, nr. 16442. Circulaire Wijziging toepassing Elektronische Detentie.

Staatscourant 28 juni 2010, nr. 10014. Intrekking Circulaire Wijziging toepassing Elektronische Detentie.

Stichting Verslavingszorg Nederland (2012). EC voegt toe aan toezicht. Amersfoort: Stichting Verslavingszorg Nederland.

Stichting Verslavingszorg Nederland (2013, januari). *Elektronische controle @SVG*. Presentatie festival forensische zorg, 29 januari 2013.

Taylor & Ariel (2012). Protocol: Electronic monitoring of offenders: A systematic review of its effect on recidivism in the criminal justice system. The Campbell Collaboration.

Vanhaelemeesch, D. (2012). In je vertrouwde omgeving, maar toch aan de zijlijn. *De Juristenkrant*.

Vanhaelemeesch, D. (2013, januari). *De impact van elektronisch toezicht in vergelijking tot de gevangenisstraf. Een belevingsonderzoek*. Presentatie gehouden in Brussel.

Vanhaelemeesch, D. & Vander Beeken, T. (2012). Electronic monitoring: convict's experiences in Belgium.

Vollum, S., & Hale, C. (2002). Electronic monitoring: A research review. *Corrections Compendium*.

Wartna, B.S.J., Tollenaar, N., & Bogaerts, S. (2009). StatRec: Inschatting van het recidivegevaar van verdachten van een misdrijf. *Tijdschrift voor Criminologie*, 51, 277-295.

Weijters, G.M. & Wartna, B. S.J. (2007). Voorspelling van het recidivegevaar van elektronisch gedetineerden. WODC factsheet 2007-08.

Wennerberg (2013). In M. Nellis, K. Beyens, & D. Kaminski (red.), *Electronically monitored punishment. International and critical perspectives* (pp. 128-149). New York: Routledge.

Wennerberg, I., & Holmberg, S. (2007). Extended use of electronic tagging in Sweden. The offenders' and victims' view. Stockholm: Brå.